

Photo: Mustafa Yalçın

edirne

edirne

sayı 42 kış 2014

Sekirlerin Sultanı

edirne

sayı 42 kış 2014

Sekirlerin Sultanı

Fotoğraf: Hasan Bayraktar

edirne

sayı 42 kış 2014

İmtiyaz Sahibi
Hasan Duruer
Edirne Valisi

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
İbrahim Tarancı
Özel Kalem Müdürü

Genel Yayın Yönetmeni
Fahri Tuna
Vali Danışmanı

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Engin Bektaş
Doç. Dr. Ridvan Canım
Dr. Mustafa Hatipler
Dr. Rifat Gürgendereli
Uzm. Haluk Kayıcı
Mehmet Ağırman

Grafik Tasarım
Mücahit Kofçoğlu

Fotoğraf Editörü
Behiç Günalan

Baskı
Seçil Ofset

Edirne İl Özel İdaresi
tarafından Bastırılmıştır.
Ocak 2014, Ücretsizdir.

Yönetim Yeri
Edirne Valiliği
Basın ve Halkla İlişkiler
Müdürlüğü
Hükümet Caddesi
Vilayet Binası, Edirne

İletişim
0(284) 213 91 80
www.edirne.gov.tr
edirnedergisi@hotmail.com

Kapak Fotoğrafi
Behiç Günalan

İçindekiler

- 2 Araştırma / Doç. Dr. Müberra Gürgendereli
Keçecizâde İzzet Molla'nın Gözüyle Ali Paşa Çarşısı
- 3 Şiir / M. Niyazi Akıncıoğlu
Edirne
- 4-6 Söyleşi / Mehmet Ağırman
Ömrünü Müzige Adayan Hemşerimiz Şef Özgen Kıskaç
- 8-10 Deneme / Doç. Dr. Ridvan Canım
Şehir Olma Bilinci ve Yaşadığımız Şehirler
- 12-13 Portre / Fahri Tuna
Filibe; Gözlediğimiz ve Özlediğimiz Şehir
- 14-19 Araştırma / Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar
Süheyl Ünver'de Edirne Sevgisi
- 16-19 Araştırma / Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver
Edirne Defterleri
- 21-23 Söyleşi / Dr. Mustafa Hatipler
Geçmiş Geleceğe Taşımaya Çalışıyoruz / Edirne Valisi Hasan Duruer
- 26-27 Hikâye / Tubta Yavuz
Kırık
- 28-32 Söyleşi / Dr. Rifat Gürgendereli
Edirne Esnafıyla / Hidayet Abacıoğlu ve Nevzat Kasrat
- 34-37 Araştırma / Dr. Mustafa Hatipler
Bir Şehir, Hem Seyirlik Hem de Çeyizlik Olsun; Enez...
- 38 Şiir / Osman Ataman Biner
Şehr-i Şiir ya da Edirne
- 40-42 Araştırma / Haluk Kayıcı
Servet-i Fünûn'da Edirne Mektûbu: Edirne'de Kış Eğlenceleri
- 44-45 Edirne Mutfağından / Dr. Rifat Gürgendereli
Taze Soğanlı Kuzu (Suvan Yemeği) ve Mamzana
- 47 100 Yıl Önce-Sonra / Behiç Günalan
Karaağaç Yolu
- 48 Bulmaca / Cemil Çalıklar'dan

KEÇECİZADE
IZZET MOLLANIN
GÖZÜYLE

Ali Paşa Çarşısı

Keçecizade İzzet Molla, 1785'te İstanbul'da doğmuş, 1829'da Sivas'ta sürgünde iken vefat etmiştir. Devrin önemli devlet adamı ve şairlerindedir. Mevlâî olan şairin divanları ile Güçleri-Aşk ve Mâhret Keşân adlı meşevverî meşhûrûd. Mîne't-Keşân'da "Keşân"la sürgüne gidip, oradaki maceralarını ve dönüşünü anlatmıştır. Eserde İstanbul-Edirne arasında bulunan yerleşim yerlerini de tanıtan İzzet Molla, Edirne ziyareti sırasında bugün de Edirne'nin gözbebeği olan Ali Paşa çarşısında gördüklerini canlı ve renkli tasvirlerle ifade etmiştir.

**O şehrin niçe cây-ı ma'mûru var
Ez-ân-cümle bir sük-ı meşhûru var**

(Edirne şehrinin mamur birçok yeri ve binası vardır. Bunlar içinde de meşhur bir "Ali Paşa Çarşısı" vardır.)

**Alî nâm paşa binâ eylemiş
Kıbâbın felek-i tilâ eylemiş**

(Bu çarşy Semiz Ali Paşa (o. 1565) yaptırmıştır. Çarşının kubbeleri gökyüzü kadar yüksek yapılmıştır.)

**Ser-â-pâ dükân-ı cevâhir-fürüş
Güher-tab'ım-âsâ ederdî hurüş**

(Çarşının müceher satan dükkanı, benim şir incilerim kadar değerli olan müceherlerle tamamen dolup taşardı.)

**Cinân görse dükân-ı attârını
Ferâmûş eder büy-ü gülzârını**

(Cennet, Ali Paşa Çarşısı'nın güzel kokular ve esanslar satan dükkanını göreceği olsa kendi gül bahçesini unuturdu. Bu dükkânda satılan kokular cennet kokularından daha güzeldir.)

**Açılmış be-her güşede teng teng
Gülîstân gibi kâle-i sûrh-reng**

(Çarşının her bir köşesinde açılmış top top kırmızı kumaşlar, bu halleriyle bir gül bahçesini andırıyor.)

**Tuhecîlerin öyle kim zîneti
Sanırsın ki İngiltere devleti**

(Hediyelek eşya ve tuhafıye dükkânları o kadar süslü ve gösterişlidir ki, İngiltere devleti gibi zengin görünürler.)

**Mücellidleri bir kitâb etse zeyn
Ederler mehi şemse-i deffeteyn**

(Çarşının cilt ustaları çok mahirdir. Cilt yapıtların kitapların sayfaları arasına sanki mehtabı şemse olarak kullanmışlardır.)

**Musavvirleri etse tasvir-i rûz
Eder mihr ile meh ber-â-ber bürüz**

(Ali Paşa Çarşısı'ndaki minyatür sanatçıları gündüzlü tasvir eden bir resim yapacak olsalar, bu resimde ay ile güneş beraber doğmuş gibi görünür.)

**İçinde var envâ-ı ehl-i hıref
Bedestân gibi bir değil her taraf**

(Ali Paşa Çarşısı belli eşya ve malzemenin satıldığı; sıradan bir bedesten değildir. Bu çarşıda birçok meslek ve sanat erbabi bulunmaktadırlar.)

**Bulursun ne kim ararsan bî-bâhâ
Bulunmaz fakat dilberinde vefâ**

(Paha biçilemeyecek kadar değerli olan her şeyi bu çarşıda bulmak mümkün fakat güzellerinde vefa bulmak mümkün değildir. Onlar vefasızdır.)

Edirne

Bir yerde görürsen ki:
Ağır ve edalı akar,
Dal dal söğütleri öperek
Samur üç belik gibi
Üç koldan sular,
Müjdelersun efendim:
Edirne'desin.

Mevsim fasl-ı bahardır,
Gecedir ve mehtap vardır.
Ve sen,
Bir kavs-i kuzaha yürür gibi köprülerdesin.
Şataraban makamından bir şarkı dudaklarında,
düşünür çözemezsin:
Bu naz-ı istiğna, bu avaz neden;
neden yarî eğilmiş suya dallar?
Öyle ferman etmiş eden
kimseler bilmez,
«Gönül bir top ibrişim
Sanılırsa çözülmez.»

Burada her şey,
bakınır hüsnüne hayran.
Seyreyler cemalini eğilmiş suya
mermer ihtişamında serhadd-i vatan.
Aşına bir çehre sezer belki diye
devr-i saltanatından Edirne;
bir deste âlev güldür, mahzun,
yâr elinden düşürülmüş şimdi suda.

Ve sular;
şimşir kelâmı dilinde
destan okur, okur akar.
Ve bihaber Yıldırım'da, bir evcikte
-Akan sudan, uçan kuştan-
ak bir ipek böceği,
ipeğini dokur, dokur ölü.
Uyanır veda etmiş gibi artık uykuya,
konuşan bir dil olur
çiler uzakta;
bülbül sesi yağmur gibi
Bülbül adasında.

Kanadı gümüş kuşlar geçer
iki şâk bölüp mehtabı;
Kıyık taban uçurulmuş.
Salınır bahçeler içre kızlar ki:
Nazardan kaçınılmış;
Ağzında kan kırmızı bir caneriği,
mehtapla beraber düşmüş gibi arza.
Kızlar ki güzel,
dört başı mamur ve murassa.
Sevdaya tutulmak bile mümkün
yeni baştan.

Söylemek kolay eski türkümü:
«Edirne köprüsü taştan
Sen çıkardın beni baştan.
Ayrıldın anamdan, hem kardeştan.»

Söyleşi

Ömrünü Müziğe Adayan Hemşerimiz;

Şef Özgen Kısaç

Mehmet Ağırhan

Fotograf: Behiç Günalan

Sn. Özgen Hocam. Dile kolay, ömrünüzün 60 yılını müziğe adayarak bugünlere ulaştınız. Müzik yaşamınıza geçmeden önce detaylı bir özgeçmişinizi okuyucularımıza sunalım istiyorum.

1938 yılında Edirne'de dünyaya gelmişim. Esnaf bir babanın altıncı çocuğuyum. İlk orta ve liseyi Edirne'de okudum. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup, 1997 yılına kadar avukatlık yaptım ve 1997 yılında emekli oldum. 1969 yılında Nezihe Yardımcı ile evlendim.

Lise yıllarında başlayan Batı müziği çalışmalarınız, bir teşvik olarak mı yoksa bir heves olarak mı başladı.

Lise yıllarında Batı müziği ile başlayan müzik çalışmalarım çok büyük isteklerimle ve bu isteklerimin müzik öğretmem için Sayın Pakize Özkan'ın keşfi ve destekleri ile bugüne kadar devam etti.

Müzik çalışmalarınızda, aile ve yakın çevrenizin desteği yeterli oldu mu? Lisedeki hocanızdan teşvik gördünüz mü?

Müzik çalışmalarım da ailemin katkısı olmadı. Lise 1. sınıfta Pakize Hocam bana nota, solfej ve 2. sınıfta piyano çalmayı öğretti. Hocam ile Cumartesi ve Pazar günlerinde birlikte müzik yaptık ve liseyi bitirdiğim 1956 yılında, hocam babama gelip, müzik konusunda destekleyeceğini ve Devlet Konservatuarı'na girmeme yardımcı olacağını söyledi. Fakat o günkü yıllarda müzik ile uğraşmak pek makul ve makbul karşılanmadığından babam tarafından reddedildi.

Üniversitede Türk Sanat Müziği'ne geçişinizde belli ki "Ud" çalmayı öğrenmiş olmanız etkili olmuş. O günlerde bir hoca veya bir grup içinde yer aldınız mı?

Üniversiteye başladığım ilk yıllarda müzik ile uğraşmadım. İstanbul'u tanımiyordum. O yıllarda bir hoca veya bir koro içinde yer almam mümkün olmadı.

Hukuk mesleğini siz mi tercih ettiniz, yoksa yine bir tesadüf eseri mi avukat oldunuz?

Hukuk Fakültesi'ni, Tıp Fakültesi sınavlarında puanım tutmadığı için tercih ettim.

Üniversite yıllarında Edirne Musiki Derneği saz heyeti arasında udunuzla yer alarak o günlerin ünlü seslerine eşlik ettiniz. Örneğin: Müzik eğitimi alan Varol Tütün v.b. O yıllara ait bir kaç anınızı okuyucularımızla paylaşabilir misiniz?

İstanbul'da hukuk tahsiline başladıktan sonra çevremi tanımaya ve arkadaşlar edinmeye başladım. Önce ud çalarak Türk Sanat Müziği'ne yöneldim ve Varol Tütün ile tanıştım. O yıllar Varol, İstanbul Belediye Konservatuarı'nda okuyordu ve Münir Nurettin Selçuk hocası idi. Varol'un Münir Hoca'dan öğrendiklerini bize nakletmesi ve okumaları ile müzik bilgilerimi daha da arttırdım. Varol'un sayesinde Edirne Musiki Cemiyeti çalışmalarına katıldım. Burada Nazmi Atlığ ve Vehbi Çöker hocalardan epeyce istifade ettim. Rahmetli Varol ile dostluğumuz giderek

arttı ve 1960'lı yılların başında Varol ile Damalılar Türk Sanat Müziği grubunu kurduk. Solistimiz Varol Tütün, sazlar da; kemandı Vehbi Çöker, mızraplı tamburda Ali Ödük, akordeonda Hüseyin Onur, basgitar da Latif Öker, bateride Süavi ve udda ben icracı olarak çalışmalar başladık ve bu saz heyetinin hepsi Edirneliydi. Aramızdan ahirete göçenler ve halen yaşayanlar mevcuttur.

Damalılar grubu olarak ilk konserinizi nerede verdiniz? Zeki Müren'in de bizleri beğendiğini duymuştuk efendim. Damalılar grubu olarak ilk konserimizi 1960 yılında Taksim Belediye Gazinosu'nda verdik. Bundan sonra Beşiktaş Çırağan Gazinosu'nda, İstanbul'da icra-yı faaliyetteleyen saz sanatçıların katılımıyla konser (gazino konserleri) verdik. Bir cumartesi gecesi Zeki Müren gazinosuna gelip bizi dinledi ve devam etmemizi önerdi. Bundan sonra İstanbul'da 1966 yılında Hürriyet Gazetesi Altın Mikrofon Yarışması düzenlendi. O yıl altın mikrofon da birinci Yıldırım Gürses, ikinci de Mavi Işıklar olmuştu. Mavi Işıklar'ın piyanisti Metin Yavuzdoğan ve basgitarcısı Çetin Yavuzdoğan ile kuzen oluyorduk. O günler Mavi Işıklar Türkiye genelinde tanınmış idi. İstanbul'un da en güzel gazino ve müzik hollerinde çalışıyorlardı ve bizim grup da onlarla beraber çeşitli yerlerde; örneğin

Çakıl Gazinosu, Gar Gazinosu, Vatan Caddesi Lunapark Gazinosu, Hilton Oteli, Bebek Gaskonyalı Toma ve diğer yerlerde programlar yaptık ve bu işi profesyonel olarak yürüttük.

Bu başarılı grup nasıl ve hani nedenlerle icra-yı sanatını durdurdu acaba?

Damlalar grubunun şöhreti yayılmıştı. Fakat gruptan başta Varol olmak üzere ayrılanlar oldu, ben de askerlik görevimi yapmak üzere ayrılmış Damlalar grubunun faaliyeti sona erdi. Burada bir noktayı açıklamak istiyorum: Varol Tütün, Münir Nurettin Selçuk'tan sonra en kuvvetli erkek sesi ve donanımlı bir sanatçı idi. Gazelhan olarak, şarkıcı olarak büyük bir icracıydı. İstanbul'da çalışırken birçok gazinolardan teklif almamıza karşı Varol hep çekingin davranarak, ben yapamam diyerek birçok teklifi reddetti.

Aile içinde size eşlik edenler de var anlaşılır. Bu konuda belli ki pozitif etkileri var ve keyif alıyorsunuz.

Aile içinde eşimin sesi iyidir ve benim koromda korist ve solist olarak çalışmaktadır.

Yine o yılların konserlerini mahalli gazetelerde yorumlayan yazılarınızda, bir çok ses sanatçısını da detaylı olarak işlemişsiniz. Belli ki daha sonra onlarla yollarınız birleşti. Çalışmalarınızda sizi etkileyen ancak ünlüler kervanına katılmayan o arkadaşlarınızdan bahsedermisiniz?

Trakya Birlikte Hukuk Müşavirliği yaparken, zamanın Genel Müdürü Oral Kiper'in talimatları ile Trakya Birlik içinde Sanat Müziği Derneği kuruldu. Genel Müdürümüz başka yere tayin olunca, Cemalettin Uslu Genel Müdürümüz koromuz çok destek oldu. Çok güzel konserlerimiz oldu, çok güzel ve kaliteli yemekli müzik gecelerimiz oldu. Bunlara Kemal Demir yönetiminde saz sanatçıları eşliğinde TRT İstanbul Radyosunun değerli sesleri İnci Yaman, Melda Kuyucu, Çiğdem Yakın, Bekir Ünlütaer, Edirne Devlet Korosu'ndan ses sanatçıları; Murat Budak ve Sebati Balkan katılmışlardır.

Yağlı Tohumlar Genel Müdürlüğü Hukuk Müşavirliği'nde oluşturduğunuz Müzik Topluluğu Edirnemize uzun yıllar hizmet verdi. Orada birlikte olduğunuz musiki seven arkadaşlarınızla bu sevgiyi halen sürdürüyorsunuz. Ne oldu da kurumla yolunuz ayrıldı?

Trakya Birlik'teki konserlerimiz Edirneliler tarafından çok sıcak bir takiple salonlar doluncaya kadar izlenmiştir. Trakya Birlik'te yönetim kurulu değişince ve Cemalettin Uslu görevinden ayrılınca, bende derneği feshettim.

Aslında o yıllarda Edirneliler ile yeteri kadar gönül bağı oluşturamıyor ve halkın içine giremiyordunuz. Sınırlı bir topluluğa konser veriyor ve pek çok Edirneliyi mahrum ediyordunuz. Bu konuda duyularınızı okuyucularımıza ulaştırmak isteriz.

Trakya Birlik Genel Müdürlüğü öncesi, Edirne'ye doktor olarak Ümit Mutlu atanmıştı. İstanbul'da tanıştığım Ümit ile Edirne Musiki Cemiyeti'nde müzik çalışmaları ve konserler yapmıştık. Ümit Mutlu'nun kardeşi Serap Mutlu Akbulut da Edirne'ye gelerek TRT'nin paket program yaptığı Edirne kanalındaki konserinde kendisine sazlarımızla eşlik ettik.

Edirne Belediye Başkanlığı Korosu çok daha geniş bir kitleye hitap etmeye başladı. Konser Salonu'nun Edirne'ye 8 km uzaklıkta olmasına rağmen salonun dolu olması bizlere keyifli bir gece yaşattı. Edirne halkı adına sizlere ve arkadaşlarınıza teşekkür ediyoruz. Grubu yurt dışına götürüp Edirne'yi temsil etmeniz de halkımızı mutlu ediyor. Bugünleri yorumlayıp yarınlardaki çalışmaların okuyucularımıza anlatır mısınız?

Trakya Birlik'ten ayrıldıktan sonra 2006 yılında Edirne Belediye Başkanlığı'ndan gelen davet ile Başkan Yardımcısı ile görüşmelerimizde, koro çalışmalarını yönetmem ve konser yapmam için benim maddi bir talebim olmadı. Şartların, konsere İstanbul Radyosu saz sanatçılarının katılmasının temin edilmesi ve esas olarak Edirne Belediyesi Türk Sanat Müziği Konservatuarı'nın kurulması ve bunun için çalışacağımı, bu fikrin de yıllar önce tanıştığım rahmetli Avni Anıl Hocadan bana geldiğini ve beni destekleyeceğini, yardım edeceğini sözünü vermesi nedeniyle belediyeden talep etmiştim. Edirne Belediye Başkanlığı Türk Sanat Müziği Topluluğu ile yurt içi ve dışı bir çok konser düzenledik. Özellikle Kosova Konseri çok beğenildi.

Amatör bir ruhla yaptığınız çalışmalarda genç kuşaklardan ve çalıştığınız kurumdan istekleriniz nelerdir?

Birkaç ay sonra yerel seçimler olacak. Bu satırlarımı bir belediye başkan aday adayı okuyup, faaliyetleri arasında koyacak mı bilmiyorum. Şahsınızda tüm Edirnelilere müzik dolu sağlıklı yaşamlar diliyorum.

Fotoğraf: Mehmet Yalçın

Şehir Olma Bilinci ve Yaşadığımız Şehirler

Doç. Dr. Ridvan Canım

Yaşadığımız hayatın dikkatle gözleyecek olursak şunu görürüz: Evet, şüphe götürmez bir gerçek var ki her geçen gün hayata bakış açılarımız, yaşama anlayışlarımız farklılaşıyor, değişiyor. Hatta belki giderek maddileşiyor. Şöyle bir düşünelim. Yolda yürürken hepimiz yerdeki ayaklarımızın altındaki asfaltın kalitesine bakıyoruz. Peki her gün önünden geçip gittiğimiz, girip çıkıp alışveriş ettiğimiz mağazalara, özellikle bunların kimliklerine yani tabelâlarına dikkat ediyor muyuz dersiniz? Evet, eskiden sokaklarımız belki parke taşıyla kaplıydı, asfalt da değildi. Ama bu sokaklar, bu caddeler, bu çarşılar bizimdi. Şimdi hangi sokak, hangi caddede bizim söyler misiniz? Buyurun çikalım ve karşımıza çıkan, gözümüzde çarpan mağaza isimlerinden birkaçını birlikte okuyalım isterseniz: Fast Food, Fular Lee Cooper, Levis, Fantasia Leder, Baby Huse, Grand Galaxy, Torâ Sarp Jeans, Lee, Studio Blue World, Halley, Original Levis Store vs. vs. Evet evet, yanlış görmediniz, bu tabela isimleri "bizim şehirlerimiz", "bizim

caddesi ve sokaklarımız" dediğimiz, millet olarak "bizim" dediğimiz, ama bana sorarsanız sadece "bizim" olma konusunda "hüsnü zan"da bulunduğumuz mekânlardan derlenmiştir. Burası hangi ülkedir! Bu ülkede yaşayan insanların dili bu mudur? Türkçemiz'e ne oldu? İşte içinde yaşadığımız ve "bizim" dediğimiz şehirler.. Ne kadar bizim şehirlerimiz olduğu ortada..

Aslında "şehir" ve "kültür" birbirinden o kadar ayrılmayacak, o kadar birbirine yakışan iki kavram ki, bu ikisini bir araya getirebilen şehirler uzun asırlar boyunca dünyanın en kişilikli, en varlıklı, en mutlu, en zengin ve dolayısıyla en talihli şehirleri olmuşlar.. Kültür dediğimiz şey esasen oluşması asırları alan bir medeniyet birikimi değil midir zaten? Bir yaşama tarzı, bir yaşama biçimi değil midir? Gelenekler, görenekler, insanların birbirlerine karşı davranış biçimleri kültürü oluşturur.. İnançlar, tarih ve coğrafya bilinci, devlet olma şuru.. Yaşanılan mekâna gösterilen

Deneme

ilgi ve âlâka, temizlik, estetik anlayışlar işte bütün bunların hepsi "kültür" kavramı içerisinde düşünülebilir ve düşünülmelidir bence.. Böyle olunca da kültürün "şehir" dediğimiz olgudan ayrı düşünülmesi imkansız oluyor tabii olarak.. Kültürel kimliksizlik veya bir başka deyişle kültürel kirlenme dediğimiz şey bundan başka daha ne olabilir ki? "Şehirleşme"den anlaşılması gereken bu mudur? İnsanların bir arada yaşamaalarının temel gereklerinden biri, belki de birincisi, aynı mekânı paylaşan insanların birbirlerini anlaması değil midir? Oyle ise bu tabelâların yaşadığımız şehirlerdeki muhâtabı kimlerdir? Sözlerimiz yanlış anlaşılmasın. Hiç kimseyi kinamıyoruz. Yaptığımız sadece bir özeleştiri. Hiçbir mağaza sahibiyile, işletmecisiyle işimiz yok.. Ama unutulmasın ki hepimiz bu şehirlerde yaşıyoruz. Hepimiz her gün aynı cadde ve sokaklarda dolaşıyoruz, alış-veriş yapıyoruz. Benim kanaatimce, tarihinin hiç bir döneminde şehirlerimiz bugün olduğu kadar böyle bir kültür şokunu yaşamamış, böylesine kimliksiz bir yapıya asla bürünmemiş, Türkçe adına böyle bir yozlaşma görmemiştir.

Yaşadığımız şehirler, herhalde özellikle ve öncelikle yetişme olan genç nesillerle çok iyi tanımlıdır. Ve sorusu da hiç unutulmamalıdır ki, şehirler, -tabii ki- bu toprakların altında yatanlar için olduğu kadar öncelikle üzerinde yaşayanlar için vardır. Gelip geçenlerin hatırı için içinde yaşadığımız şehirleri tanıtmaya hale getirmeye, kimliğinden uzaklaşmama ya kimin, ne hakkı olabilir, söyler misiniz? Her geçen gün yediden yetmişe herkes çevre kirliliğinden söz ediyor. Çevre kirliliği sadece yerdeki çöple, çiğnerimizce çektiğimiz kirlil havayla olmuyor ki. Bütün bunların ötesinde, çevreye rengini veren ve belki de hepsinin kaynağını oluşturan kültürel kirlenmenin boyutları kimseyi rahatsız etmiyor ne yazık ki... Kimse böyle bir kirliliğe karşı kampanya başlatmıyor. Tabii böyle olunca da kültürel kirlenmenin, zihni ve ahlâki çürümenin yaşandığı bir çevrede çöp toplama ve ağaç dikme kampanyalarının "yeşillik olsun"dan öte bir anlamı da olmuyor..

Şehirler aslında her bakımdan insanlara çok benzerler. Şehirlerin de tıpkı insanlar gibi iyi günleri, kötü günleri ve neticede birer ömürleri vardır. Şehirlerin de ikitsadi, şıysâî, sosyal ve kültürel hayatı vardır. Unutulmayacak tarihî geçmişleri, şan ve şeref dolu günleri vardır. Hiç unutmayaçağı acil ve hüzünlü vardır. Hatta şehirlerin de dostları ve düşmanları vardır. Şehirler de bağırlandı

barındırdıkları insanlardan sevgi, şefkat ve ilgi beklerler. Horlanmak, aşağılanmak, itilip kakılmak istemezler. Bunlar şehirlerin kimliklerini oluşturan değerlerdir. Tıpkı insanlar gibi, sıradan değil, iyi birer kimlikleri olsun isterler. Bütün bunları, içinde yaşadığımız şehirlere çok görme-yelim. Ve çoğu zaman bireyler olarak bizi, mensubu bulunduğumuz şehirlerin ön plana çıkardığını, içinde yaşadığımız, kültürüyle yoğruldüğümüz, töreleriyle terbiye olduğumuz şehirlerin her fırsatta bize referans olduğunu da unutmayalım.

Son yıllarda şehre ve şehirde yaşayanların sorunlarına dair çözüm arayışları hızlansa da üzülerek görüyoruz ki şehirlerimiz için sağlıklı, yeterli ve plânlı iskan politikalarımızın yetersizliği, meseleli çözümsüz kalmakta ve her geçen gün mevcut tabloyu büsbütün çıkmaza sürüklemektedir. Devletin güvenli kuvvetleri ne yazık ki her gün, niteliksiz güçlerle şehirlere akin eden insanlarla mücadele etmekte, buralarda tutunamayacağı anlatılanlar da şehrin içerilerine, bilmedikleri, hiç alışık olmadıkları bir sosyal çevrenin ortasına düşmektedirler. Büyük şehirlerin köprü altları, kuytu köşeleri köyünü kasabasını terkeden gelen bu "sığıntı insan"ları yeni meskenleri olmaktadır. Esasen hepsi "bizden" ve "bizim" olan bu insanların gelecekteki sosyal statüleri ne olacaktır, bunların toplumsal kimlikleri nedir, gibi sorular da havada kalmaktadır tabii.. Ancak havada kalmaması büyük ölçü önemsemeyen, yani bu insanların birer şehir kimliği kimlik arayışına yönelmesi karşısında, "biz kimiz ve bu toplumun neşiyiz, neresindeyiz" sorularına cevap arama ve bu açıdan sistemi sorgulama noktasına geldiklerinde, endişemiz odur ki, tedbir için biraz geç kalınmış olacaktır.

Şehirler, bizim topluluklar halinde birlikte yaşadığımız yerlerdir. Kültür dediğimiz şey biraz da topluluklar halinde bir arada yaşayan insanların birbirlerine tahammül etmeleri, birbirlerine katlanmaları, birbirlerini anlamaya çalışmaları değil midir? Geldiğimiz noktaya şöyle bir bakalım; şehirlerimiz muyuz yoksa şehirlerimiz beton yığınları haline mi getiriyoruz? Modernleşiyor muyuz, yoksa her geçen gün kendimizden uzaklaşıyor, kültürel anlamda yozlaşıyor muyuz? İçinde yaşadığımız şehirleri yaşanmaz, çekilmez mekânlar haline getiren bizler değil miyiz? En küçük bir tatlı fırsat bilecek bu şehirlerden kaçmak isteyeğimizin sebebi nedir? Ha, demek ki bir yerlerde bir şeyleri yanlış yapıyoruz. Birey olarak veya bireylerin

oluşturduğu toplumlar olarak eğer inandığımız, sahip olduğumuz hayat felsefesi, dünya görüşü, birlikte yaşama kültürü dışında bir şehir yapılaşmasına doğru ilerliyorsak -ki öyle görünüyor- o zaman kendimiz için inşa ettiğimiz şehirlerin bizi mutlu etmesini de beklememeliyiz. Veya şöyle diyelim; bir yandan yürüğümüzdeki ve kafalarımızdaki yaşama tarzlarına uygun olmayan, bize uymayan şehirler inşa etmeyi sürdürürken diğer taraftan da bu şehirlerin bizi mutlu etmesini beklemek bir hüsnü kuruttandan öte gitmeyecektir herhalde.. Kısacası bizim dışımızdaki insanların bizim için hazırladıkları "ismarlama" veya "yapay" bir şehir hayatını belki de "kerhen", yani istemeye istemeye, beğenmeye beğenmeye yaşıyıp gidiyoruz demektir bu..

Bugün şehirlerimizde mimar ve mühendislerimizin ticari kaygılarla inşa ettikleri, insan hayatını asla ön plana almayan ve tabiri caizse "dayatılan" mekanlarda yaşamak zorunda kalıyorsak, bize "öngörülen" bir hayatı yaşamak zorunda bırakılıyorsak bunda kendimizi büsbütün masum görmemeliyiz. Bunda "bizim" duyarlılığımızın katkılarını da hiç gözardı etmemeliyiz.. Komşu apartmanın

duvarına açılan evimin penceresinin benim hayatımı -orada yaşadığım sürece- ne hale getireceğini düşünmüyorsam, bizi gökyüzünün bir parçasını bile görmekten mahrum bırakan insanların yaşama anlayışına ben de katkıda bulunuyorum demektir bu.. İsteyerek veya istemeyerek.. Ama sonuçta ziyan olan hayatlar bizim hayatlarımızdır, gerisi boş..

Şehirlerimizi idare edenler ve bu şehirde yaşayanlar! Unutmayalım ki biz şu anda içinde yaşadığımız bu şehirlerin misafirleriyiz. Biz yokken de bu şehirler vardı ve herhalde bizden sonra da olacaktır. Şehirler bize değil, biz yaşadığımız şehirlerle muhtacdır. Bizim kültürümüzde emanete ihanet yoktur. İçinde yaşadığımız şehir emaniyetini bizden önce buralarda yaşayanlardan nasıl almışsak bizden sonra gelecek olanlara da öylece bırakalım. Öylece bırakmayalım hatta daha da güzelleştirerek, yaşamak için daha da cazip hale getirerek bırakalım. İçinde yaşadığımız şehirlerin bize huzur veren mekânlar olmasını diliyoruz.

Yaşadığınız köyler, kasabalar, şehirler size huzur ve mutluluk veren mekânlar olsun efendim...

Portre

Filibe; Gözlediğimiz ve Özlediğimiz Şehir

Fahri Tuna

Meriç'in sırdışı, Tuna'nın yoldaşı, İstanbul'un arkadaşı Filibe. Güzeller güzeli Filibe, yeşiller yeşili Filibe, hikmetler hikmeti Filibe.

Osmanlı küçük hesapların ve alinganlıkların devleti olmadıgından "büyük" kalmış asırlarca, İkonya'ya "Konya" demiş, Stampolis'e "İstanbul"; Kayzer'in şehrine "Kayseri" demiş Simirna'ya "İzmir". Skopya'yı "Üsküp" yapmış İznikmid'i "İzmit". Olani "değiştirmemiş" sadece "kendi ağız"yla söylemiş geçmiş.

Büyük İskender'in babası II. Filip'in şehrine de "Filibe" demiş çıkmış.

1364'te Lala Şahin Paşa katmış Devlet-i Aliyye-i Osmani-

ye'ye. Çünkü bilinirmiş ki Filibe'yi alan Üsküp'ü de, Niş'i de Tuna'ya da "ancak" elinde tutabilir.

Bulgaristan'ın bu en güzel, en stratejik, en tarihi şehri, önem ve ağırlığını Osmanlı'da da sürdürmüş; bir yandan ticaret yolları üzerinde olduğundan "tüccar şehri" olmuş, diğer yanda "âlim ve fâzıllar" şehri olmuş güzelim Filibe.

Bağlık bahçelik bir ovanın ortasında, dokuz tepeye kurmuş Osmanlı şehri: tepelerin adları da ne kadar bizdendir ya Rab - Canlı Tepe, Boz Tepe, Cambaz Tepesi, Saray Tepesi, Nöbet Tepesi, Saat Tepesi, Pınarcık Tepesi, Gözcü Tepesi, Valeli Tepesi.

II. Beyazıt dönemi (1489) Filibe'si, 26'sı Müslüman, 4'ü Hıristiyan, 1'i de Roman olmak üzere; 31 mahalleden oluşmaktadır. Evliya Çelebi Türkçesiyle "Filibe tüccar oğlu tüccarlar" şehridir.

Hanlar, hamamlar, bedestenler, çarşılar, çeşmelerle donatmış şehri Osmanlı; imaretler yaptırmış "gelip geçenin -hiçbir soru sorulmadan - yiyip içip konakladığı... Mektep medrese kurmuş dört bir yana, tekkeker kervansaraylarla süslemiş dört bir yanı- bugün büyük oranda binaları ayakta olan "bizim kurumlarımız"dan söz edelim kısaca- Dede Mektebi (1487), Karagöz Paşa Medresesi, Sehabaettin Paşa Medresesi, Çelebi Ömer Paşa Medresesi, Hacı İsmail Ağa Medresesi... ve daha onlarca; Evliya Çelebi, döneminin Filibe'sinde 71 mektebin varlığından söz eder.

Evliya Çelebi altı han; Koca Mustafa, Şehabeddin Paşa, Ulu Camii ve bir çok imaretten, başta Hünkâr ve Tahtakale Hamamı olmak üzere bir çok hamamdan söz eder. Filibe uzun asırlar sivil mimari özellikleriyle tipik bir

Bursa iken bugün büyük oranda "Türklüğü"nü yitirmesine rağmen Balaban, Bayatova ve Bakalov evleri cumhurlarıyla hâlâ Türk, hâlâ Osmanlı, hâlâ Müslüman'dır. Halkın "Cumannın atası" anlamında "Cumayata" adıyla isimlendirdiği Ulu Camii, şehre I. Murat Hüdavendigâr'ın hediyesi, II.Murat'ın yenilemesidir ve hâlâ tüm görkemle ayakta dur çok şükür; Evliya Çelebi'nin söz ettiği 51 camiden de İmareti Camii'yle birlikte ayakta kalan üç beş camiden de biridir.

Kale ve çevresi hâlâ "biz" kocar, bacalardan "biz" tüter, cumbalardan "bizim" bakışlar bakar, tarihi sokaklarda "bizim" izlerimiz vardır.

Filibe bizi özer, biz Filibe'yi.

Filibe Yahya Kemâl'in "akıncı"sının yolunu gözler bir süredir, "Akıncı" da Filibe'nin hayaliyle.

Sakarya'nın Meriç'i, Fırat'ın Tuna'yı gözlediği gibi.

Gözlediği ve özlediği.

Allah kavuştursun.

Süheyl Ünver'de Edirne Sevgisi

Prof. Dr. Ahmed Güner Sayar

Doğumu, yetişmesi ve aldığı kültür itibarıyla Süheyl Ünver, has bir İstanbul evladidir. Ünver, ülkemizin hemen her şehrine girmiş, gezip gördüğü bu şehirlerden bazılarını için, şaşılacak bir çalışkanlıkla, seyahat anıları ile o şehrin tarihi dokusunu yansıtan her ayrıntıya el-yapması defterlerinde yer vermiştir. Bu haliyle o, bu defterlerinde Evliya Çelebi ile Katip Çelebi'yi birleştirmiş, bu eklemeye görsel bir ilavede bulunarak fotoğraflar ve kendi fırça ve kaleminden çıkmış sulu boya veya karakalem resimlerle bezemiştir. Ünver'in bu el-yapması defterlerinde öne çıkan şehirlerden biri de Edirne'dir. Neden Edirne, Ünver'in düşünce dünyasında farklı bir konuma sahiptir? Bu sorunun cevabına, Edirne'nin yarattığı tarihi

ve coğrafi farklılığı, onun Edirne yazılarında ve Edirne defterlerinde satırlar arasına serpiştirdiği ruh hâlinin ifadesi olan duygu ve düşüncelerini çözümleyerek ulaşabiliyoruz. Buna rağmen, Süheyl Ünver'in Edirne'nin üzerine neden bu denli bir hassasiyetle eğilim olmasının dip köklerine, onun ima ve ihsaslarının altındaki dünyaya ulaşamıyoruz. Her şeyye rağmen, onun Edirne merkezli risale, makale ve defterlerinin bize uzattığı ışığın aydınlığında bazı spekülâtif çıkarsamalara da imkân verdiğini kaydetmeliyiz.

Süheyl Ünver'in vefatından neredeyse 30 yıla yakın bir zamanın geri kalması, olayların konuşmayan dilinin ço-

zülmesi, Ünver'in Edirne sevgisinin satırlar arasından sardılara çekilmesini mümkün kılacak ipuçlarını günışığına çekmektedir. Bu kısaca, Edirne'nin zeminde ve zamanda ortaya çıkan muhteşem konumunun, tıpkı Türk tarihinin bir muhâsalası olarak, inişli-çıkışlı kaderini de yansıtmaktadır. Tarih kaza ve kaderden ibaretse, coğrafya da kaderin bir başka görüntüsü olmaktadır. Osmanlı asırlarında Edirne'nin yükselen başarı grafiği, başkent olması ve İstanbul'un fethinin öncesinde İstanbul yolunun kontrol altında tutulmasıyla başlamıştır. Zirveye 1574'de inşa edilen Selimiye Camii ile çıkmış, 17. asırda Edirne Sarayı ile ihtişamlı günler sürdürülmüş, ancak olayların 18. yüzyıl ve sonrasındaki akışı, çözümleri etkilerini hemen Edirne'de hissettirmeye başlamış, çözümleri çöküşe giden yolu açınca, Edirne bir serhat şehri konumuna geçmiştir. Nihayet, kaza ve kaderin seyri 1912-1922 yılları arasında Edirne'nin ihtişamını, parlaklığını silip süpürmüştür. Cumhuriyetli yıllar, Türkiye'nin geneli ve bütünü gibi, yıkık ve harap bir Edirne'yi teslim almıştır. Daha Balkan Harbi başlamadan önce Edirne'nin sineğinde mündemiç cevheri keşfeden ve bir Edirne Rehnüması hazırlayan Tosyavizâde Dr. Rifat Osman Bey'e tarih araştırmaları ve topladığı arşivi için kalplerimizin şükran borcu vardır. Onun yaktığı meşaleyi devralan Şüheyl Bey Hocamız da onun açtığı yoldan dikkatle ilerleyerek çalışmalarıyla bu işi günümüze taşımıştır.

Ünver'in Edirne çalışmalarının hülâsası, bu şehrin dibeyuran tarihinin altında potansiyel zenginliğini ortaya koymasıdır. Onun gerçekleştirdiği Edirne dokümanının altında yatan gerçeğe gözlerimizi çevirecek olursak görüyoruz ki, bu şehrin ilk sakinleri hayatta olup, harap halde olsalar bile, asırlardır bu şehri terk etmemişlerdir. Bunlar elde kalan camii ve mescitler, köprüler, mezarlıklar, evler ile tarihî izlerini kırk dökük de olsa dünden bugüne taşıyan Edirne Sarayı ve diğer köşe taşlarıdır.

Ünver, yıkılmış, yer yer harabeye dönmüş elde kalmış unsurları tespit ederken, aynı zamanda bu şehri doyasıya yaşamaya başladı. Ancak, doyamadı. Hazırladığı el-yapması Edirne defterlerindeki ayrıntılar, her akıl sahibini inceden inceleme düşündürecek derinliktedir.

Edirne'ye ait yalan söylemeyen taşın serüveni, mesela Edirne evlerinin bacalarını tek tek resmetmesi akla zıydır. Onun ecdat yadigarı Edirne mezarlıklarında görmediği kabir taşı yoktur. Bulardan tarihi kıymete haiz olanlarını ya resmetmiş ya da kaydetmiştir. Bunların Edirne'nin özeli ve bir Edirne tarihini yazacak olanların işini kolaylaştıran çalışmalar olduğundan şüphe etmiyoruz.

Fakat Ünver, dikkat ve akademik hassasiyetini Edirne için sergilerken biliyordu ki, yükselen Türk tarihi içerisinde Edirne bir pergelin mihli ayağının çakıldığı mekandır. Hareketli ayağının nereye uzandığını kaza ve kader tayin etmişti. Süheyl Ünver'in baba tarafından Tirnovalı olması, tıpkı Yahya Kemal Beyatlı gibi, kendisini Balkan coğrafyasına çekmiştir. 1293 [1878] Osmanlı-Rus Harbi'nin hemen ertesinde Raci Efendi'nin söylediği şu özlü mısra;

"Aziz-i vakt idik, adâ zelil kıldı bizi"

ile Balkan Harbi felaketiyle Emin Bülent [Serdaroğlu] Bey'in 'Kin' şiirinde geçen;

"1328'de Türk'ün namusu kirlendi, off"

beyti ünlü tarihçilerimizden Mükrimin Halil Yınanç'ın kendisine söylediği "Türk tarihinin en felaketi bozunu Balkan Harbi'nde vuku bulmuştur" tespiti de epey zamandır zihnine kazanmıştır. Günümüzde Balkan insanını Türkiye'ye duyduğu yakınlık ile Balkan topraklarından sökülüp atılan Türk mührünün yeniden inşasına duyulan ihtiyacı, günümüzde muhtelif ırklara mensup insanlar da hissediyorlar. 'Aziz' iken 'zelil' olan Türk insanını bu topraklarda yeniden 'aziz' kılabilmenin yolu Süheyl Ünver'in Edirne yazılardan ve Edirne defterlerinden geçecektir. Artık Edirne, çağdaş Türk tarihinde yeniden pergelin çakıldığı yer olmaktadır.

Edirne Defterleri

Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver

Edirne'de

1966 da 5 gün

Neşe ?

Haber bilirdi sende-incelediğim gibi beni Edirne için yazıyor. Buca rahmeti 15 senedir bu sığınla ve Nafile Edirne miye geleceğini

Bu da bu sefer sebip su ; Derya ve İsiçik, Çibandıgir Köşmeleği ögümü, Nafile, Zeyir ve inç Keşim, Çiğdem, gelmiş bin İbn-ı Kız. Alacakları ve ben inçe, gülbül. Bir ay oldu Simedî de inçler. D. Akşımın in güzele yakıştırlarım Edirne'de Keşiş Meleki inçlerim de Karşu İyün dedim ve o sebile Edirne miye geleceğini.

Fakat gel eli geçi kal, onları Hanzal ve inçle de ölm olmağın da inçerinde hakki çok in fırat eli geçiyor. Bir gün de Nafile'i yendim de Karam dedim.

İste bukağıe lu.

6 Eylül 1966 Perşembe

İnce ad yallardan 17 Kafesimden geldim. Her birinde 100 adet keşiş. 6.45 de kalkar da El. egi sebat

8.50 de kalktı. 1. sıra yal kasan da herketim 9.05.

9.10. Edirneye 222 K.

9.30 yagnur cinsinimye kışladı

9.45 ara sebat

9.50 Kum burgaz.

yaller istek

9.55. Yunanlı cinsleme

Edirneye 180 K.

10.05 Silivri 9. haftı

10.45. cırlar . inçk. yagnur jeki

serinlik

10.55 kalktı. Nafile teklem teklem

daldı. Laçablık.

Edirneye 124 K. 9. cisalığı

11.27 Lül burgaz

11.43. Babaerkeğe 23 K.

Edirneye 78 K.

Bulutlar yaksadı ve açıldı. Hava

acıyor. Arabaya tamiki aldılar.

Hayman 17. saat içinde

12.35 Haftaya 3. Edirneye 30 K.

12.30 Edirneye 26 K.

12.45. Şabanın cırla ile geçtikti

3. sınıfı de ben de İbn-ı Derya.

pek nafile. Silivriye çok edile.

Haclar çamına yaklandı.

13. Heran atele ömünde inçim

oda 11.41. yemek. Hava da

açdı.

Şabında dolayım.

İste Kaşe. Heranından Keşiş ya-

uallara inçim. Heran cinsi inçim

çamalı. İkinci de Şabanın Pa-

şaya Heran cinsi inçim.

İste de Heranın.

Herneye gelim. Tapaş. İki reh-

mide de. Papat ömü bu lümler

çininden Nafile nakletimide

Edirne miyede Nafile Papat ömü

ve Keşiş inçim. İnce Nafile

İnce Nafile inçim.

Nafile inçim. Edirne'de

130. İnce inçim. Papat ömü de

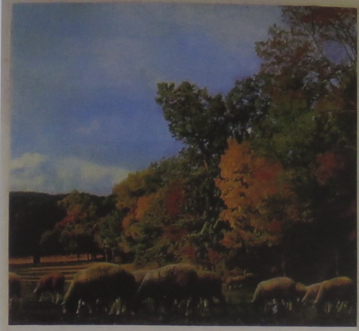
Heran. 4. Heranında Nafile miyede

2. Heranında inçim.

İnce Nafile

İnce Nafile inçim. Çamına yar

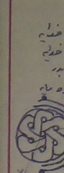
Yunanlı inçim. Heranından inçim.

EDİRNE - Bırakharda Tabiat

Foto: Sami Güner

Edirne'de 5 gün
1966
Nafile
Arabası 15 senedir bu sığınla ve Nafile Edirne miye geleceğini
Bulutlar yaksadı ve açıldı. Hava acıyor. Arabaya tamiki aldılar.
Hayman 17. saat içinde
12.35 Haftaya 3. Edirneye 30 K.
12.30 Edirneye 26 K.
12.45. Şabanın cırla ile geçtikti
3. sınıfı de ben de İbn-ı Derya.
pek nafile. Silivriye çok edile.
Haclar çamına yaklandı.
13. Heran atele ömünde inçim
oda 11.41. yemek. Hava da açdı.
Şabında dolayım.
İste Kaşe. Heranından Keşiş ya-uallara inçim. Heran cinsi inçim çamalı. İkinci de Şabanın Paşaya Heran cinsi inçim.
İste de Heranın.
Herneye gelim. Tapaş. İki reh-mide de. Papat ömü bu lümler çininden Nafile nakletimide Edirne miyede Nafile Papat ömü ve Keşiş inçim. İnce Nafile İnce Nafile inçim.
Nafile inçim. Edirne'de 130. İnce inçim. Papat ömü de Heran. 4. Heranında Nafile miyede 2. Heranında inçim.
İnce Nafile İnce Nafile inçim. Çamına yar Yunanlı inçim. Heranından inçim.

İnce Nafile inçim. Çamına yar Yunanlı inçim. Heranından inçim.
Herneye gelim. Tapaş. İki reh-mide de. Papat ömü bu lümler çininden Nafile nakletimide Edirne miyede Nafile Papat ömü ve Keşiş inçim. İnce Nafile İnce Nafile inçim.
Nafile inçim. Edirne'de 130. İnce inçim. Papat ömü de Heran. 4. Heranında Nafile miyede 2. Heranında inçim.
İnce Nafile İnce Nafile inçim. Çamına yar Yunanlı inçim. Heranından inçim.

Edirne'de 5 gün
1966
Nafile
Arabası 15 senedir bu sığınla ve Nafile Edirne miye geleceğini
Bulutlar yaksadı ve açıldı. Hava acıyor. Arabaya tamiki aldılar.
Hayman 17. saat içinde
12.35 Haftaya 3. Edirneye 30 K.
12.30 Edirneye 26 K.
12.45. Şabanın cırla ile geçtikti
3. sınıfı de ben de İbn-ı Derya.
pek nafile. Silivriye çok edile.
Haclar çamına yaklandı.
13. Heran atele ömünde inçim
oda 11.41. yemek. Hava da açdı.
Şabında dolayım.
İste Kaşe. Heranından Keşiş ya-uallara inçim. Heran cinsi inçim çamalı. İkinci de Şabanın Paşaya Heran cinsi inçim.
İste de Heranın.
Herneye gelim. Tapaş. İki reh-mide de. Papat ömü bu lümler çininden Nafile nakletimide Edirne miyede Nafile Papat ömü ve Keşiş inçim. İnce Nafile İnce Nafile inçim.
Nafile inçim. Edirne'de 130. İnce inçim. Papat ömü de Heran. 4. Heranında Nafile miyede 2. Heranında inçim.
İnce Nafile İnce Nafile inçim. Çamına yar Yunanlı inçim. Heranından inçim.

Bistara Pagar hru re kar anca-
 ranan pagarin . 2 Lina . Tamiri
 kutumk igura . Kalayan re sabeli
 Tamirat hura ngulan . Gapi Tamiri . Ni-
 man Cutugul Bay de orada , tamir
 rati koratol edayan .

Tamiri iwan Tadar Pinar bisan
 re Lala Bopadi Kanakledan got-
 selip rama
 10 de Selamiye Kutuphanisime geldin
 pananda Murad . Ogretorisi Kacati
 Bay , Kadirveli , degabi . Kulluqchi
 bir gene . Sahle tinda peki fayda
 landan re soglak klanu dlar
 mot alolan . Baki zat ile Tamiran
 istikbalde isemidun arli .

Kutuphanede 12 ye Kadar Kaldin
 re ana ile restige yagma kutup-
 lardan medun dlar kapittaran
 dan topladun . Bu defterim leri
 salip ledim de yalovim aldun .
 Belmedijim geni saylar ogren-
 dun .

12 de ceket amastadan geedek
 orada ana yaram geldim
 Nige mudi . re Vacat Baylese
 Top . Anlanapa anlatim .
 Canal hru salok amada toplama
 burisat Calisacuklar ana dair
 yemin edilerim .

Oglen hafi yemek . tartildun
 burimide tek dila 76 kilo gel-
 din . yagun da ileri . Bicibet
 de hafi pedim .

Otle geldim . bin saat uyudun
 Tukur cekip yiruyuk Muradje
 Pagar yolum dlar saray icim
 geldim . Vakit geedi . Burkuler
 tabim ediyarlardi . Kopruleri
 saker lekijor .

Yeni Tamir edim adalat kas-
 nuru dulan dolastun . isacik

Tamiri caji , fakat Kap Kana , asle
 ma uymayagan lim kihal , stent -
 muzlar . Kap , kas a loyagan , o
 gujel Tamiri bekat etimigir .

Buna cek uqul-
 dun re sorma-
 dan buna yapa
 na dedim de
 Fikret parada
 Tamir edip cek
 hale sokamag
 sun . Daba
 onceden ben
 ikajim uymun
 Fakat cabul
 madlar tulle
 digisime diler
 Kim bu hakti
 cti . Belang re levlama gisim . Huru
 Lige loqul saylarim masulim gok-
 dur . Zaval vatanemug . Seni ciple
 mal yare cabiller idare edijor .
 Huru eski resim leri var . Bakkan kim
 dedigin dedik duyor . Kimsa o diler
 oradan tussuht sekte leri geze-
 rek . Kasap yokken ndan . Soyle
 luyi camir tamirini goretik . Ure yre
 fideje geldim . Oksam namazgana
 potun . Harige da dolastun .
 Darsage uydun . Admal re Vacat
 Bayla otile leri lek lujor atam .
 Komutuk . Eriktile vanaulca yemek
 yedik .
 Soma .
 Zorlutun dostun re
 yizant alk . Epi ile leri bar qadikler
 Emekli slomlar re saray jidi . Aale-
 rini table yurde yymislar . Kula-
 rum mutalaa , amam idi .

yaram saat oturdik
 donduk . istisnati gidelidim . Eple
 yemig kana dokunde , Kendim
 furlatay yattim
 8 Ekim . Cismartesi
 11 de faahlayip yattikden sonra
 uydumugun 11 de Kaldim .
 bicim de fice saruldun . saat 8
 oldu . Hala muzgubun .
 Buzaktun , haptalay cik dem
 9,30 da Selamiye Kutuphanisime
 geldim . Saat 12 ye kadar caliptim
 arstamun bu defterde .
 Bu arada Halk kutuphanesi mi
 dirin gelde . Tamamak argectim
 goyutuk .

Oglen otile geldim . yemekte
 sonra istisnati cekildim .
 5.30 da muzgule galdim . Ma-
 dia Bayle . Selamiye leri ome ga-
 plom . Sin sinayette Bolanun
 eski sarayim de kullandig
 saylarim nam amun rasim de
 rivin dostara yafmaga gittik .
 Pazarin epi muzgula cktik .
 Fakat istisne oldun .

Otle domardan once eski abla
 lam Horham Bayle Arif Dajim
 seni ziyaret ettim

Bu sulu kolimde mesdi ye-
 mek yosun la gerasak orama do-
 kunige . 96 guje . gisim zayadun
 Hdi yemek kimsi bir eye degil .
 Bu atqam pelon . yozant . hagar-
 mus . kumk gelidig onunda itla
 edim .

Kadirveli . dostlarun Toplanalim
 Bizimle sohbet edermisim de diler
 Ben memnuniyetle kabul ettim
 Kevanun medhalinde haray et-
 tirvanda kottuklara oturduk
 8,30 da baslayan sohbet 11,30 a

Kadar sudi . Muzgu dostlara Edis-
 ne Tamirine re terim derinigi ay
 ungeto ziyafeti mesdi .
 Her vakitli komutuk . Ben sabre
 Ana yagarmadan misaller ver-
 dim .
 Komutugun hususlar Erkek
 ogretim okulunda ri soh leri
 binn mispedatma yafandir .

Muafisleri birde lere tayi
 dan sonra 12 de istisnati ce-
 kaldim
 9 Ekim 1966 Pagar .
 12,30 dan salok 5 ye kadar
 caji yoldun . Kalkildim . Defterde
 muqul oldun . Kalkildi . Hazer-
 landun .

9,30 da Selamiye Kutuphanesi-
 sine geldim . 12,15 e kadar
 Calistim . Biharaa Badi ifendi
 sayular ile muzgul oldum .
 Mubim notlar aldum .

12,30 de otile geldim . yemekte
 sonra istisnati ettim
 3 de saray kamami Resimni lita-
 ettim . 4 de Pazar Camii Resimni seki
 blasak ciptim . Duzge Dunda re
 muzg madirni Ahi Bay re 3 ay 7
 zim basun da Yasimda diler
 Edigim gramme muzgule oturdun
 Selamiye haptate arisim de bin
 ledim
 Saat 7,05 de Sak Ogretimci Oku-
 luna geldim . yemekte klanun da
 bin klan . 8 - 10,30 arada hapti
 bu defterde haptate 5 haktim
 haptim . Gok kalbelikte .
 Soma . caji mesdiler . jalen liqz

Fotoğraf: Harun Çelebi

Söyleşi

YAYIMLADIĞI 24 KİTAPLA
TYB 2013 KAMU KURUMU
ÖDÜLÜ NE DEĞER GÖRÜLEN
EDİRNE VALİSİ HASAN DURUER;

Geçmiş Geleceğe Taşımaya Çalışıyoruz

Dr. Mustafa Hacıpler

Sayın Valim, bizim öteden beri söyleyebildiğimiz bir söylem var, zati alinizin Edirne'ye gelmesiyle birlikte, Edirne'de özellikle her alanda ama özellikle sanat alanında bir rönesansın yaşandığına şahit oluyoruz. Gerek Edirne kitapları gerek Balkanlarla ilgili olan kitapların basımı, hem bu noktada bir ilk olma özelliğine sahip, hem de balkan coğrafyasının hemen hemen tamamına bir ışık verme özelliğine sahip. Yoğun çalışmalarınız arasında kitap basımıyla alakalı olan kısımlarını sizden dinlemek istiyoruz. Edirne dergimizin okurları adına soruyoruz. Bir de Balkan coğrafyasındaki çalışmalarınızı hem ilgiyle hem yakın alâka ile hem de çok büyük mutlulukla takip ediyoruz.

Edirne deyince aklıma rahmetli Süheyl Ünver'in "Her şey biter, Edirne bitmez" sözü geliyor. Çok zengin tarihi ve büyük bir kültür başkenti. Biz de çalışmalarımızda kültür ve sanatı ön planda tutmaya gayret ediyoruz. Biz Edirne'yi

eğer geçmişten geleceğe taşıyacaksa, kültür ve sanatla olacak diye değerlendiriyoruz. Bu amaçla yaptığımız kültürel faaliyetlerin bir kısmını da kitap çalışmalarına ayırdık. Çünkü konferans yapıyorsunuz, sempozyum yapıyorsunuz, panel yapıyorsunuz. Bunlar ağızda güzel bir tat bırakıyor, fakat daim olmuyor, kalıcı olmuyor. Bunları kalıcı hale getiren kitaplardır. Basılı kitaplarla belki yüzlerce yıl belki binlerce yıl kalıcılığı sağlamış oluyorsunuz ama hâliyle konferansların veya sempozyumların kalıcılığı belli bir süre için geçerli. Edirne'ye ait kitaplar çıkarılması konusunda bir takım gayretler içerisindeyiz. Tabii bu çalışmalarda Dr. Metin Erş Bey'in çok büyük emeği, çok büyük gayretleri var. Daha çok doktora tezleri, yüksek lisans tezleri veya daha önce basılmış ama kalmamış olan eserler konusunda çok ciddi bir gayret gösteriyor. Bu süre içerisinde Fahri Tuna Bey'in Balkanlar konusundaki kitaplarının, 'Şehrin Hüznü' kitabının basılmasında büyük emeği var.

Onun dirayette organizasyonu sayesinde Edirne Dergisi'ni yeni bir formata kültür, sanat içeriği içerisinde çıkartmaya devam ediyoruz. Balkan Türküsü de Balkanlardaki genç kalemleri buluşturan bir dergi. Ortak bir dergi etrafında en azından edebiyat, kültür, sanat buluşmuş oluyoruz. Bu süreçte biliyorsunuz 24 kitap çıkarttık. Bunlardan bir tanesi yıllardan beri sözü edilen ama çıkartılmayan şehrin Envanteriydi. Şehrin Envanteri arkadaşların bir yıl içinde çalışması neticesinde tamamlandı, kalıcı eser olduğunu düşünüyoruz. 2014 senesinde- inşallah kismet olursa- en az bu kadar daha kitap çıkartma gayreti içerisinde olacağız. Önceligi daha çok kültür, sanata veriyoruz. Bir köye yapılacak olan 1 km asfaltın maliyeti yaklaşık 130-140 bin lira. Diyeelim ki 100 nüfuslu 10 köy yolunu asfalt mı yapmak istersiniz, yoksa vereceğiniz 10 km yol parasıyla kültür, sanat ve tanıtıma mı ağırlık vermek istersiniz? Turizme mi ağırlık vermek istersiniz? Biz tercihi sanattan edebiyata yanaşırız, bütün mesele bu.

Edirne Dergisi ile alakalı yaza çıkarken, bize gösterdiğiniz bir ışık vardı. O ışık, kitabı bir cümle ile söylemek gerekirse, "valinin okuduğu bir dergi değil, valinin okuduğu bir dergi istiyorum" diye yola çıktık. Gerek Edirne Dergisi gerek Balkan Türküsü Dergisi gerekse diğer değişik valiliklerin ve kurumların çıkardığı dergiler ile bir mukayese yaptığımız zaman Edirne Dergisi'nde valinin çok okunmadığını buna mukabil valinin okuduğu bir dergi formatında olduğunu ve buna devam ettiğinizi görüyoruz. Bununla alakalı görüşleriniz nelerdir? Neden böyle bir aykır görüşle ortaya çıktınız?

Fahri Bey'in güzel bir sözdür o, eğer 'valinin okuduğu bir dergi' olsaydı, gelip geçici olurdu. Fakat 'valinin okuduğu dergi'nin sürekli olduğunu düşünüyoruz. Edirne dergisini, hangi zamanda açarsanız açın, içerisindeki yazımlar gelip geçici veya bir takım övümlerin olduğu bir dergi olmadığından dolayı da sürekli olduğunu değerlendiriyoruz.

Bu yıl Edirne Valiliği tarihinde bir ilk olarak, yayınlarımızla alakalı bir ödül durumumuz oldu Sayın Valim. Bir ESKADER'den, bir de Türkiye Yazarlar Birliği gibi iki büyük ve prestijli kurumdan yayınlarımızla ilgili bir, faaliyetlerimizle ilgili bir ödül aldık. Bunlardan bir tanesi Akademi Rumeli idf, bir tanesi de yayınlarımızla ilgiliydi. Bu konuda görüş ve düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Türkiye Yazarlar Birliği, senelerdir verdiği ödüllerle her yılın sonunda kültür ve sanat dalında başarılı olan kişi ve kuru-

şulları destekliyor. Daha önce Mardin Valiliğim sırasında da yayımladığımız on dört kitapla 'Kamu Yıncılığı' ödülüne layık görülmüştük. Daha sonra bildiğim kadarıyla Malatya Valiliği ve bazı başka kamu kuruluşlarına verilmişti. Bu sene teveccüh etmişler, yapılan çalışmalar içerisinde Edirne Valiliği'ni uygun görmüşler. Ben kendilerine teşekkür ediyorum. Başka kamu kuruluşlarına örnek olmasını arzu ediyorum. İkincisi ESKADER'in vermiş olduğu ödül bence çok anlamlı. Fahri Tuna Bey in gerçekten güzel bir projesidir Akademi Rumeli adı altında yaptığımız çalışma. Yaptığımız çalışmalar içerisinde en başarılı olarak değerlendiriyorum. Balkanlı öğrenciler arasında birlik ve beraberliği sağladı. Onların, kaybolmuş o değerlerinin ortaya çıkmasında bir katkıda bulunduğunu düşünüyorum. Hem Edirne'nin tanıtılması Türkiye'nin tanıtılması, o çocukların atölyelerinde geçmiş günümüze taşıyan düşüncelerin neşvü nema bulduğu bir platform haline geldiğini düşünüyoruz. Bundan sonra inşallah buna benzer çalışmalar devam edecektir. Akademi Rumeli, Yazı Okulu, Yazı Okulu, Tiyatro Okulu... buna benzer çalışmalarını önmüşüyor. Gençlerimizde bir takım farkındalıklar meydana getirmek düşüncesindeyiz. Gençler belki şu an farkına varmayabilir ama ileriki hayatlarında ve Edirne'nin kültür ve sanat hayatında bunlar temel taşlar oluşturacak; bunu geleceğe yönük olarak düşünüyoruz. Bugünden yanna yaptığımız önemli çalışmalar, en fazla önemsemediğimiz şeylerden bir tanesi çocuklar ve gençlerin kültür ve sanat tanıtması konusunda çalışmalarıdır. Dolayısıyla bu çalışmalarını önmüşüyor. ESKADER'e teşekkür ediyorum ayrıca.

Sayın Valim, Rıfkı Melül Meriç'in bir Edirne makalesi vardı, kenara atılmış durumdaydı. Bir dönem 360'a yakın caminin olduğu bu kentte, maalesef bunlar tarihin belli bir döneminde, şu ya da bu sebeple yıkılmış, yıkılmış, satılmış ve yok edilmiş. Valilik yayınlarımız arasında sanırım en fazla calibi dikkat olanı Edirne'nin bu hüznünü taşıyan çalışmadır. Fevkâlâde güzel bir kitap. Ağlayarak okuduğumuz bir kitap. Gerçekten de 'şehrin hüznü' olan bir kitap. Nasıl çıktı, nasıl gelişti ya da daha klasik soruların nereden ve nasıl aklınıza geldiy?

Edirne'yi geçirdiğimiz zaman çok sayıda eserin perişan vaziyette olduğunu görüyoruz. Ayrıca gezerken soruyoruz; 'bu eser niye bu hâlde?' Diyorlar ki; 'özel şahısların elinde'. İşte camiiye geziyorsunuz, sadece minaresi kalmış, zamanında satıldı, arkasından yıkıldı. Veya hamama gidiyorsunuz, diyorsunuz ki; 'bunu ne zaman aldınız?', 'Cumhuriyetin ilk yıllarında satın aldık veya bir devirde satın aldık' diye-

İşte bizim tarihimizin sıkıntılı dönemlerinde, o süreçte, maalesef vakif eserlerinin kıymetini bilememişiz. Edirne bu konuda şanslı illerden bir tanesi, belki de en şanslılardan bir tanesi. 1878 yılındaki savaş sırasında, Rus işgalinde kendi sarayımızı havaya uçuracak kadar ve Makedon Kulesinin üç katını ve eski valilik binasını tamamen dinamitle havaya uçuracak kadar hayratlık içerisinde olmuşuz. Bu süreçte çok sayıda vakif eseri satılmış, başkalarının eline geçmiş. Bunlardan bir kısmının yerinde yeller esiyor. O devrin gerçek yüzünü ortaya çıkartmak veya devlet adına özür dilemek amacıyla 'Şehrin Hüznü' kitabını bastırıldığını düşünüyorum açıkçası. Merhüm Rıfkı Melül Meriç'in delillerine dayalı, gerçekten güzel bir çalışması. Türkiye'de - bildiğim kadarıyla - o tarihlerde üç bin civarında vakif eseri satılmış. Bunların bir kısmı hayırsever vatandaşlar tarafından kurulanmış, bir kısmı da hâlâ özel şahısların elinde veya tamamıyla yok olmuş. Tahrip olmuşlardır. Arzu ettik ki o devre ışık tatalım. Bundan sonra buna benzer hatalar tekrarlanmaması düşüncesiyle çıkartmış olduğumuz, isimden de anlaşılacağı gibi hakikaten şehrin hüznünü yansıtan bir kitap olarak ta değerlendiriyoruz.

Fendim son bir sorumuz; Balkanlarla alakalı. Akademi-Rumeli, Balkan Türk Şairleri Buluşmaları, Sanatçılar Balkanlarla Buluşuyor; Balkanlardan sanatçıların, öğretmenlerin Edirne'ye sık sık getirilmeleri... Yaptığımız bu çalışmalarla baktığımız zaman, önümüzdeki beş on yıllık perspektifte Edirne ve Balkan'da nasıl bir fotoğraf görüyorsunuz? Vali Hasan Duruer'in Balkanlar ve Edirne ile alakalı nasıl bir rüyası var?

Söyleyeceklerim benden ziyade, Türk Milletinin rüyasıdır diyelim. Rüya Türk Milletinin coğrafyadan kopuşun tekrar birleştilmesi diye de değerlendirilebilir. Biz, biliyorsunuz 1913'ten itibaren Balkanlar tamamıyla kaybettik. Tarihin belli de en acı hadisesi Balkan Savaşlarıdır. 600 yıl vatan için gitmiş olduğunuz toprakları, bir hafta gibi kısa süre içerisinde terk etmek mecburiyetinde kaldık. Orda bizim soydaşlarımız kaldı. Orda tarih eserlerimiz kaldı. Orda bir milletin kimliği kaldı. Yaptıklarımızı o kimliği yeniden bu topraklarla buluşturma çalışmaları olarak değerlendiriyoruz. Balkanlar Türkiye'siz düşünülemez; Türkiye Balkanlar'sız... Bizim her konuda bağlanımız olduğu yerlerdir. Oradaki insanlara Türk milletinin sahip çıktığını göstermek düşüncesiyle de bu çalışmalarını yapıyoruz. Herkesin kendi toprakları içerisinde kimliğini muhafaza ederek hareket etmesi düşüncesindeyiz. Tekrar o toprakların ekile edilmesi düşünülemez ama kültür olarak, ekonomik olarak, sosyal olarak da Edirne ile bir bağlantı kurulmasını arzu ediyoruz. Onun içinde sürekli bir şekilde Balkanlarla gidiyoruz. Balkanlara gitmemizin en büyük sebeplerinden bir tanesi o. Onlarda sürekli bir ekilde buradalr. Güzel bir gönlü bulmuşlardır. Edirne'nin tekrar Balkanların merkezi olması konusunda çalışmalarımızın meyvelerini görmeye başladığımızı değerlendiriyoruz. Ticari işlerin gelişmesi, orada yapılacak olan yatırımlarla birlikte nüfus orda tutulmuş taktirde de inanıyoruz ki hem o insanları hem de Türk Milletinin geleceği parlak olacaktır.

Teşekkür ediyoruz. Rica ederiz.

Photo by [unreadable]

Kırık

Tuba Yavuz

Fotoğraf: Behiç Gökten

"Kapanmaz yağmuru açtığı yaralar çocuklarda."
İsmet Özel

Yağmur beni ırt!
Yağmur beni kurut!
Yağmur beni sustur!

Benim çocukluk dualarım hep yağmuraydı. İrmaklar, denizler, köprüler hepsi yağmuru işaret ederdi bana. Her duam yağmurla başlar ve her duam yanaklarımdaki yağmur damlalarıyla biterdi. Çok ağlardım. Oyun oynarken bile ağlayacak bir şey bulurdum. Ayağıma taş değerdi ağlardım, arkadaşım düşerdi ağlardım, annem eve gel, dedi ağlardım, ağlardım, ağlardım... Ağlamayı sevmezdim, sevmeye sevmeye ağlardım. Büyükle ağlamaz sanırdım. En çok da bu yüzden büyümek isterdim.

Yağmur beni büyüt!
Yağmur beni büyüt!

İçimi kaç yastığa akıttım, kaç yastık nemlendi dualarımla bilmem. Büyüdüm. Ağlamalarım değişti. Dıştan değil içten ağlamaya başladım. Büyüdüm. Herkesle değil yalnız ağlamayı öğrendim. Gecenin tenhaliğindeki Meriç'e akıttım içimin paklığını. Meriç aktıkça lekesizliğim bozuldu. Sesimin çatalları içime saplandı. Büyüdüm. Sırlarım oldu. Şiir yazdım. Büyüdüm. Aynaları kırdım. Perdeleri kapattım. Büyüdüm.

Yağmur, bana bebek getir!
Yağmur, bana bebek getir!

Büyüdüm ama bebek kalan ruhumu yalnız bırakmamak için bebekler aldım kendime. Oyuncaklar rüyalara inanlar için. Hep inandım rüyalara. Gerçeğin demir yü-

Hikâye

züne dokunmadım. Bebeklerle konuştum. Onlara isim taktım. En çok da onlara anlattım rüyalarımı. Beni en çok onlar dinledi, en sıcak onlara sarıldım.

Yağmur, beni uçur!
Yağmur, beni uçur!

Babamı elinde bebekle yolda gördüğümde içimdeki kırık camlar ayaklanıp birleşmişti. Yüreğimdeki kartallar serçelendi. Yanına gittim. Beni gördüğüne şaşırdı. Kim bilir belki de sürpriz yapacaktı ve ben onun karşısına çıkarak sürprizini bozdu. İlk kez bana oyuncak alıyordu. Nereden çıktı, neden aldı diye düşünmedim. Hem babam benim bebek sevdiğimi de bilmezdi. Yirmi yaşına girili iki ay olmuştu. Bu yaşatıkların bebeklerle oynamayacağını biliirdi. Onu da düşünmedim. İçimdeki serçe kanat çırparken sıradan mevzulardan konuşmak ne de zordu. Akşam konuşuruz acelem var dedi, nereye gittiğimi bile sormadı. Ben de sorsun istemedim. Beni görünce bebeği arkasına saklamıştı. Fark etmedim sandı. Ben de fark etmemiş gibi yaptım. Babam hızla yanımdan gitti. Arkasından bakarken yüzüme gidişinin rüzgânı dedi. Serinledim. Ve yağmurlara şükrettim. Uçmak ne güzeldi.

Yağmur, herkesi güldür!
Yağmur, herkesi güldür!

Akşam nasıl olur ki. Saat üçe yaklaşıyordu. Gideceğim yere gitmekten vazgeçtim. Daha önce hiç yapmadığım bir şey yapmalıyım bugün. Babam gibi. O da daha önce hiç yapmadığı bir şey yaptı çünkü bugün. Beni fark etti. Beni mutlu etti. Beni hatırladı. Yürüdüm. Nereye gideceğimi bilmedim. İçimdeki dua ve şükürler gözümde yaşa dönerken... Selimiye'nin ahengini sirtıma aldım. Bir banka oturdum. Bir kadın çocuğuna bağınyordu. Nefret etmedim kadından. Bir gün bağınrısa başka gün sever dedim. Herkesi sevebilirdim bugün. İçimdeki serçenin kanatları ağızımdaydı. Islık çaldım, insanlar bana bakarken...Güldüm herkese ve herkes de gülsün istedim yağmurdan.

Yağmur, tüm sesleri yok et!
Yağmur, tüm sesleri yok et!

Isık çalarken ve gülerken vakti akşam ettim. Eve gittiğimde yüzümün çukurlarına yerleşen tebessümü annem de

fark etti. Kendimden başkasını görmüyordum. Annem mutlu muydu bilmiyorum. Yemek yedik. Babam hala yoktu. Akşamları yemekte babamı görmemeye alışıkkt. Ama içimdeki serçe bunu anlamazdı. Dayanamadım anneme sordum. Soruma şaşırmış olacak ki cevabi vermeden önce, neden sorduğumu merak etti. Söylemedim. Bebeğimi beklediğimi bilmesin istedim. Babam bu gece gelmez dedi. Durdum. İçimdeki ısılk da durdu. Devam etti. Çocuk değilsin artık anlamışsındır, saklamayalım senden babanın iki evi var. Anlamadım. Yakında ayrılacağız. Bugünden sonra da gelmeyecek baban dedi. Gerisini duymadım. Annemin sesi kısılınsı istedim. Dua ettim yağmura. Annem sussun.

Yağmur, tüm çocukları öldür!
Yağmur, tüm çocukları öldür!

Annem ne zaman ağlamaya başladı, ne zaman sustu ne zaman oturdu hatırlamıyorum. Aklim bebekle tedi. Başka eve gitmiş, boşanmışlar, bizi terk etmiş... Bunların önemi yoktu. İçimdeki serçe sessizdi ve hâlâ babamın bebeği bana getirmesini bekliyordum. Anneme "bebek" dedim. "Babam bana bebek getirecekti bugün. Onu vermek için gelir." Annem sustu. Annemin susması içimdeki serçenin susmasına benzemiyordu. "Bebek!" diye bağırdım. "Onu o kadının kızına almıştır" dedi. "Gerçi kız senden büyük ama..." Yere çivilendim. Kumldayamadım. Gözlerime hâkim olamıyordum. Ağladım. Bu çocukluğumdaki ağlamalar gibi değildi. Tüm çocuklar olsun istedim. Yağmura dua ettim.

Yağmur, babamı öldür!
Yağmur, babamı öldür!

İçimdeki serçeyi uçurumdan atalı bir aydan fazla olmuştu. Babamı en son gördüğüm haliyle zihnime kazımıştım. Elindeki bebeği arkasına saklarken ve mahcup. İçimdeki serçe öldüğünden beri ağlamıyordum. Sustum. Gök gürültüsüyle ben yağmura dua ettim yine. Babam olsun istedim.

"Kapanmaz yağmurun açtığı yaralar çocuklarda."

Söyleşi

Edirne Esnaflarıyla...

Dr. Rifat Gürgendereli

Fotoğraf: Bahçü Güneş

Hidayet Abacıoğlu

Zenne ayakkabı ustası "Zarif Hidayet" lakabıyla bilinen Hidayet Abacıoğlu'nun ayakkabıcı dükkanını eskiler hatırlayacaktır. Milli Eğitim'de çalışan ablamın ayakkabılarını ona götürürdü, topuk tamiri için. Tanburacılar camine kıvrılmadan önce, girişi dar içeriye doğru uzun bir dükkandı. Yaşça küçük olmamıza rağmen, ciddiye alır, saygıyla konuşurdu. Refik Halit'in "Eskici" hikâyesindeki ayakkabı tamicircisi geleneğinden...

Hidayet Amca 88 yaşında bir genç, bakımlı, üzerinde takım elbisesi, her zamanki nezaketi ve titizliği ile bizimle

görüştü. Onunla mesleği ve Edirne hakkında konuştu. Unuttuklarımızı hatırlamak, belki de tekrar hayallerimizde yaşatmak için...

Hidayet Amca, Edirneliler seni tanımakta, sevmekte. Edirne dergisi okurlarına da kendini tanıtır mısın?

1 Ağustos 1926 doğumluyum. Babam aba işinde çalıştığı için Abacıoğlu soyadını almışlar. Rahmetli babam, 17 yaşındayken gönüllü olarak Yemen'e askere gidiyor. Orada savaşa katılıyor, yaralanıyor ve esir düşüyor. Yıllar sonra Edirne'ye geri dönüyor, annemle evleniyor. Ben altı yaşındayken öldü, yetim kaldım. Kitlik yılları, babasız hayat çok zor. İlkokula Kirışhane'de Plevne okulunda başladım. Tatillerde çok gazete sattım. Yalın ayak, yazın ayakkabımız yanardı, sıcaktan zıplaya zıplaya giderdik. Üçüncü sınıftan sonra, şu anda Tunca nehri içinde kalan Dilaverbey

okuluna gittim, mezun oldum. Çalışkan ve zeki bir çouktum, sınava girdim, Erkek Öğretmen'i yatılı kazandım. Eski İstanbul caddesindeki şimdiki Edirne Lisesi. 1941 yılında Almanlar Yunanistan'ı işgal etti, Almanlar Edirne'ye girerse diye bizim okul Sivas'a nakledilecek, gitmem için annemin imzası gerek. Annem, izin vermezince mesleğim olan bayan ayakkabıcılığına başladım. 1954 yılında evlendim. İki evladım oldu. Kızım öğretmen, oğlum da bankacı, onlar da emekli oldular artık, torunlarımız da var.

Ayakkabıcılık mesleğinizin ve Edirne'deki meslek hayatınız hakkında neler söylersiniz?

Erkek ayakkabı ustalarına "merdaneci", bayan ayakkabı ustalarına "zenneci" deniyordu. Edirne'de merdaneci ustalarının sayısı çoktu. Benim ustam rahmetli Mustafa Önidir, zamanla kalfalığı yükseldim. Askere gittiğimde

beni, mesleğim gereği Askeri Fabrikalar Genel Müdürlüğünde ayakkabı bölümüne görevlendirdiler. Genel Kurmay Başkanı Salih Omurtak, 1946-47 yılları, bir sarı lira 34 liraydı ve bana 36 lira maaş veriyorlardı. Edirne'ye dönünce Saraçlar caddesinde kendime bir iş yeri açtım, tabelaya da Zarif Hidayet Abacıoğlu, diye yazdım, lakabıyla birlikte... Yıl sanırım 1947 yılıydı. O zaman 16 liraya satardım bir çift ayakkabıyı. Saraçlar caddesindeki dükkan sahiplerinin çoğu Yahudi, o dönemde Edirne'de 30 bin Yahudi olduğu söyleniyordu. Ben de ısmarlama, el işi bayan ayakkabıları yaptığım için Yahudi kızlardan çok müşteri vardı. Hatta bu kızlardan biri; Röne, Paris'te akrabalarının düğününde giymek için iki çift ayakkabı ısmarladı. Biri yılan derisinden, diğeri lâme rengi deriden dekolte... Paris'in zengin ayakkabı tüccarlarından biri de düğünde, Röne dans ederken yaptığım ayakkabılar dik-katini çekmiş, Edirne'de yapıldığını öğrenince inanama-

miş. Kısa bir süre sonra Ticaret Odası'ndan bana bir davetiye geldi. Ayakkabı tüccarı, beni Paris'e davet ediyordu. Çok ısrar etmelerine rağmen gitmedim, nişanlıyım, evlilik hazırlıkları yapıyordum. İşte benim ustalığım böyleydi.

İstanbul'da da çalışmışsınız, neden gittiniz Edirne'den, iş hayatınızdan bahseder misiniz?

1956-57 yıllarında işlerimiz azaldı, ayakkabı fabrikaları açılmaya başladı İstanbul'da. Artık hazır geliyordu, Edirne'ye ayakkabı tüccarı. Ben de İstanbul'a göçtüm, atölye açtım, Beyoğlu'nun meşhur ve lüks mağazalarına ayakkabı imal ettim. O dönemin meşhur sanatçılarından İnci Birol ve Nana'ya da ayakkabı yaptım. 1970 yılında artık çocukların okul çağı gelince, hanımla konuşup Edirne'ye dönmeye karar verdik. Sonra Edirne'de ayakkabı tamircisi olarak hizmet etmeye başladım, özellikle bayanlar bana getirdi ayakkabılarını, İnce topuklarda hassas işlem gerekir. İşlerimi hep düzgün yaptım, el yapımı ayakkabıları yaparken gösterdiğim özeni tamir ederken de gösterdim. İş ahlakı her zaman benim için önemli olmuştur. Kunduraacılar Başkanlığı da yaptım. 1983 yılıydı galiba, emekli oldum. Şimdi biz o günlerin anılarıyla yaşıyoruz, 88 yaşındayım, 60 yıldır evliyim. Dükkânıma Edirne'nin yerlerinin yanı sıra Edirne'de görev yapan çok sayıda memur da gelirdi. Bu muhterem insanları ve ustaları hasretle anıyorum şimdi.

Sevgili Hidayet Amca çocukluğunuzun, gençliğinizin Edirnesi ile ilgili hatıralarınız var mı? Anlatır mısınız?

Her hafta sonu zengin fakir bütün Edirneliler, Söğütlük'e giderdi. İlgne atsan yere düşmez, o zaman yürüyüş yolları vardı, sayfiye mekânları vardı. Söğütlük'te, Edirneliler için çok önemliydi, sonradan bu özelliğini kaybetti. Gazeteler Edirne'ye geç gelirdi, biz de mahalleleri dolaşır, bagıra başıra satardık, okul harçlıklarını böyle çıkarttım. Okulda aşı olunacağı zaman, tek bir iğne ile bütün sınıfa aşı yapıldı. Pazvant denilen gece bekçilerine de yetiştim ben. 1946-47 yıllarında askerlik yaparken TBMM binası Ulus'ta Ankara Palası karşısındaydı. O dönemin Edirne milletvekili Mehmet Edip Ağaoğulları'nın TBMM binasına girenken görmüştüm; iri yapısı, vakur yürüyüşü, foto paspasını çıkararak, haşmetle içeri girishi hala gözümde canlanır, Edirneli olarak çok gurur duymuştum onunla...

Ahmet Duruktuna usta vardı, ayakkabı. O dönem delikanlıların "gıcırdağı ayakkabı" merakı vardı. Ahmet Duruktuna, bu ayakkabı yapımını çok iyi becerirdi. Gaza batırılmış keçi derisinden satıyan paçalarını yüz yüze kapatarak. Taban astarı ve kösele arasında koyarak imal ederdi. Delikanlılar, gırç gırç diye çıkan bu sestem pek hoşlanırlardı. Edirne Yahudileri cumartesi günleri çalışmazlar, kanlı kocalı aileler, en sık kıyafetlerini giyerek Abacılarbaşı'ndan (Atatürk heykelinin olduğu meydan), Zindanalı'na kadar gezerler, alışveriş ederlerdi. Bize çok ilginç gelirdi o zamanlar. Müziğe ilginç vardı, önce ağız mızıkası çaldım, sonra kendime Hohner marka akordeon aldım. Yahudi kızlarının eğlencelerinde ve sinagoga yapılacak birkaç düğünde bu akordeon ile şarkılar da çalışımtım, evlenince bıraktım.

Yahudi kızlarından İnez'e bir de şiir yazmıştım, sevmiştim de galiba onu, İsrail'e göç etti. İzin verirsiniz ona yazdığım şiirden bir dörtlük okumak isterim.

Taç gibi duruyordu alnında kâkûlün Nice sineler deldi yanakta gamzelerin Beğendiğin birini ceylan gözle süzerdin Bakışında gizliydi senin kimi sevdiğin

Son olarak Edirne hakkında şunu söylemek isterim, galiba 1960 yılıydı. İstanbul'dayım, radyoda Orhan Boran'ın dinliyorum, yarışma yapıyor, bir soru sordu, "en medeni şehir hangisidir?" diye. Yarışmacı üç şehir adı söyledi, ama doğru cevap değildi. Orhan Boran doğru cevabın Edirne olduğunu söylemişti. Edirne işte böyle bir şehir, inşallah daha da iyi bir şehir olacak.

Efendim Edirne valiliğine teşekkür ediyorum, beni hatırladıkları ve çok sevdiğim Edirne hakkında birkaç söz söylememi sağladıkları için.

Edirne Dergisi adına biz teşekkür ederiz, bizi kabul ettiniz Zarif Hidayet Amca...

Nevzat Kasrat

Nam-ı diğer "Berber Nevzat", Edirne'den ve Edirneli olmakta gurur duyan ve Edirne sevdasını "Ben Edirneliyim" adlı kitabıyla taçlandıran biri... Tizit, dikkatli, işini yaparken gurur duyan, ben kuaför değilim, berberim diyen biri... Edirne'yi anlatan, Edirne'nin renkli, kalburüstü kişilerini iyi tanıyan ve onları yazdığı kitabıyla ölümsüzleştiren, pek çok Edirnelinin tanıdığı biri... Edirne lisesinde öğrenciyim, yıl 1984, o zaman saçları ortadan ayrılarak taramak çok moda. Ben de uğraşıyorum ama bir türlü ortadan ayrılmıyor. Birisi tuttu elimden, Nevzat Abiyle götürdü, modelli saç herkes kesmezdi... Seneler sonra kışmet oldu, Nevzat Abi ile Edirne, müşterileri ve kitabı üzerine bir söyleşi yaptık.

Nevzat Abi, Edirne dergisinin okurları için kendini tanıtır mısın?

Ailem, Karadağ Gusine'den göç etmiş Edirne'ye yerleşmiş. Babam Zeki, annem Ganime, 8 Ağustos 1956 yılında Çavuşbey mahallesinde doğmuşum. İlkokulu İstiklal ilkokulunda okudum. Ben esnaf olmayı tercih ettim. Babam da berberdi ama ben küçükken işi bırakmış, babamın kalfası olan Şükrü İzci, daha sonra benim ustam oldum. Dükkânı Zindanalı'ndaydı. 1969 yılında burada çıraklığa

başladım, kalfalık, ustalık, 1982 yılında kendi işyerini açtım. O gün bugün aynı yerdeyim, 1985 yılında evlendim, Nihan ve İzzem adında iki kız evladım var, isimleriyle yaşıyorum.

Berberler gizli bir hazinedir ustada, şehir tarihlerinde. Kimsenin bilmediklerini onlar bilir, siz de yıllardır berberlik yapıyorsunuz. Eski dönemlerden bahsedebilir misiniz okurlarımıza?

Sevgili kardeşim; benim için mesleğim çok kutsaldır. Sabır, temizlik, kabiliyet isteyen ve insanlarla birebir yakın olmayı gerektiren mesleklerin başında diye hemkilimdi ve berberlik gelir, biz büyüklüğümüzden böyle öğrendik. Meslek hayatımda bunlara hep dikkat ettim. Şükrü İzci, babamın kalfasıydı, ne mutlu ki ben de Şükrü İzci'nin yanında yetiştim, ondan isimle ve hayatta ilgili çok şey öğrendim, Şükrü Usta'yı Edirneliler iyi tanır. İsterseniz Şükrü Usta'nın dükkânında yaşadığım bazı hatıraları paylaşayım.1974 yılında kalfalık imtihanına girdim, radyocu İbrahim Zurnazan'ı'yı, gerçek ustaya kullanarak tıraş ettim, kolay değil imtihan heyeti var, bir nevi ahilik okulu, en yüksek puanı aldım, kalfa oldum, böyle bir ciddiyet vardı. Eskiden saç jölesi yoktu, saçları sertleştirme için limon sürerlerdi. Ustam, Çilingirler'deki Hilton Dilaver'den reçine alırdır, ben de onları toz haline getirdim. Sonra ispirto ve reçineyi karıştırır, içine birkaç damla ozon katardı. İşte size jöle... Ayrıca saçkıran ilacı yapardı. O dönem pek çok kişinin saçını ve sakalını tedavi ettik. Bugün bu ilacın tarifini benden başka kimse bilmez, ustam bana öğretti,

İhtiyaç oldukça kullanıyorum ben de. İlk jiletli usturayı da biz kullandık Edirne'de. Bazen önemli bir müşteri gelirse, ustam bizi dışarı gezmeye yollardı. Valiler, üst düzey bürokratlar, iş adamları da gelirdi. Bayram önceleri dükkân çok kalabalık olurdu, arife gününün sabahı başlar, bayram sabahına kadar durmadan çalışırdık. Liko Kan vardı, akşamüstü 6'da günlük tıraşını olurdu, Pazar hariç her gün gelirdi. Orhan Balcı vardı ki tıraş parasını aylık verir, ustadan başkasına tıraş olmazdı çok inatçıydı. Kalfam Keke Ali, bir tıraş esnasında müşterinin sol kulak üzerine kesti, iki paket pamuk bitirdik, kani zor durdurduk. Meğer Edirne Ağır Ceza Reisi'ymiş, Allah'tan anlayışlı biriydi hiç kızmadı. Karşındaki Tahtakale hamamından su alırdım, müşterilerin saçlarını yıkardık, sonra hamamcılar dışarı su çıkarılmasının uğursuz olduğunu söylediler. Biz de bir daha almadık.

Kendi dükkânınızı 1982 yılında açtınız, o günden bu güne mesleğiniz ve müşterilerinizle ilgili neler söyletiniz?

Öğretmenler, öğretim üyeleri, valiler de dâhil olmak üzere her kesimden müşterim oldu. Hatta bir ara "Sosyete Berberi" gibi yakıştırmalar da yapıldı. Çizgimi asla bozmadım, örneğin herkes sırasını bekler, çok özel bir durum olmadıkça. Müşterilerim, tanıdıklarım hasta olup evlerinden çıkmadıklarında ya da hastanede yattıklarında para almadan tıraş ederim, en büyük hediyem, tıraş edip ona moral verip hayır duasını almaktır. Bir de özel konuşmalar asla dışarı çıkmaz, bizim berber dükkânları her türlü gırgır ve şamatanın yapıldığı yerlerdir. Bazen siyaset meydanı bazen stadyum gibidir. Müşterilerim tıraş olduktan sonra, zaman da müsaitse onlara kendi elimle kahve pişirir, "vay vay fincanla" ikram ederim. Bunlar da bizim güzelliklerimiz.

"Ben Edirneliyim" adlı kitabınız 2012 yılında yayımlandı. Neden böyle bir kitap yazma ihtiyacı duydunuz? Edirne hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Edirne için ne yapabilirim diye düşündüm. Çocukluğumdan beri, beraberlik mesleğinin de etkisiyle, çevremiz çok genişti, gözlemlemeyi ve bir kenara not etmeyi de severim. Edirne'nin şahsiyetlerini, ayırım gözetmeden seyyar satıcıdan, iş adamına kadar yavaş yavaş kaydettim. Bir gün baktım ki Edirne'nin güzellikleri, insanları, adetleri, çocuk oyunları, lâkapları, börekçileri, simitçileri, otelleri, mahalleleri, benim gözlemlerim hepsi bir kitap olabilecek kıvamda geldi. Sağ olsunlar çevrem de destek oldu. Bu kitabı yayımlattım. Ama hatıralar o kadar çok ki,hatta bazıları alınmış, onları unuttuğum için inşallah devamı gelecek. Edirne'yle ilgili ikinci bir kitabı da hazırlamaya çalışıyorum. Yurtdışına çıkınca insan, bazı güzellikleri veya olumsuzları daha iyi değerlendirebiliyor. Hemen bir kaç hatıramı anlatayim. Futbola olan merakım sayesinde 1984 yılında ilk defa yurtdışına çıktım, Atina'da Juventus-Hamburg maçını izledim. Hatta Monaco-Galatasaray maçına gittik, Fenerbahçeli olmama rağmen Tanju gol attığında, o kadar sevindik ki oturduğumuz yerden 4-5 sıra aşağıya düşmüştük. Dediğim gibi sadece maçları izlemedik, bu arada Avrupa'nın pek çok şehri gezdik, gördük. Edirne, bu şehirlerin hepsinden güzel... Ancak Edirne tarihi özelliklerinden bazılarını koruyamadı. Örneğin Edirne evleri... Hatta bazen kızıyorum diyorum ki tarihi doku içindeki mahalleleri neden korumamışız, şimdi inanın o mahalleler ve evler korunabilseydi, yapılaşma tarihi dokudan dışarı çıkmış olsaydı harika olurdu... Bu şehrin eski Edirne, yeni Edirne olarak ayrılmasını çok isterdim. Bu arada biraz da özelleştirene yapalım; Edirne insanı girişimci değildir, rahatı biraz sever. Ortak olmayı da beceremeyiz. Edirne'de yaşayan iş adamlarının girişimci olup, kalıcı bir eser bırakmasını gönülden isterim. Edirne ile ilgili bir haber, yorum yapıldığında hemen kulak uzatırım, haksız bir eleştiri ise canım sıkılır, ulaşılabileceğim, konuşabileceğim biri ise hemen karşı çıkıp, söylediğinin yanlış olduğunu anlatırım. İşe yarar mı bilmem, ben buna sahipliik bilincini diyorum, bu şehirde yaşamak, Edirne'ye sahip çıkmaktır. Edirne dergisi okurlarına selamlarımı ve saygılarımı sunarım.

Dergimize adına teşekkür ederiz, Edirne'yi sizin hatıralarınızdan dinlemek bizi mutlu etti, diğer kitaplarınızı da bekliyoruz.

Bir Şehir, Hem Seyirlik Hem de Çeyizlik Olsun; Enez...

Dr. Mustafa Hatipler

Fotoğraf: Bahiç Çimenler

Şehirleşme insanlık tarihi kadar eski bir olgu. İnsanların var olduğu ilk günden bu yana varlığını muhafaza ediyor. Bazen yaşayanlar tarafından kurulu şehirler, bazen de topraklarda medfun kişiler tarafından...

Nasıl kurulmuş olursa olsun, "şehir"; onu kuran varlık olan insan gibi düşünülmüştür öteden beri... Mesela ilk şehir yazarları, Babil'i, Asur'u, Kudüs'ü anlatırken bir insandan söz eder gibi anlatmışlardır. Bazı şehirleri görür görmez sevmemiz, ya da defalarca gidip gelmemize rağmen bir türlü sevelememişiz, bu durumun değişik bir dışı vuru mu olsa gerek...

Bazen bir çemesini sevmemiz sebep olur bir şehri sevmemize, bazen orada yaşanmış bir tarihi olay... Bazen küçük bir meydanında hissederiz şehrin kalp atışlarını, bazen çok insanın uğramadığı eski bir handa... Bazen limanlarıyla bizi kendilerine aşık eder şehirler, bazen kaleleriyle, muhteşem eserleriyle, dağlarıyla, nehirleriyle...

Bazen de orada yaşayan insanlarıyla, dostlarımızla, can saydıklarımızla kendine bağlar bizi şehirler...

Bu etkileşimden midir bilinmez, bazı şehirlerden ayrılmak zor gelir, bazı şehirlerle ise gitmek... Bizi etkileyen şehirler, uzakta bir sevgili gibi durur yüreğimizin suadında... Yıldırım'ın Sivas', Fatih'in İstanbul'u, Hanibal'in Roma'sı gibi... Bir gün mutlaka yollara düşülecek ve o sevgiliye kavuşulacaktır... Kavuşulacak ve bin yıllık bir hasret sona ermişesine, onun meydanlarında, caddelerinde, küçük sokaklarında, meydanlarında, tarihi eserlerinde birlikte olunacaktır... Böyle şehirleri anlatmak, dile getirmek, onlarda gözi o bilsimi ortaya çıkarmak hem zor hem de bir o kadar sıkıntılıdır aslında...

İşte böyle bir şehir, üstelik tarih içinde iki limanlı olarak yazılmış olan bir şehir; Kalkolitik çağdaki yaşantılarından İliada Destan'ındaki kayıtlarına; Traklardan Yunanlılara, Cenevizlilere, Venediklilere, Romalılara, Bizans'a,

Osmanlılara ve günümüze; kalesinden, İşıklar Dağına, Hışarlık Dağına, Ayasofya Camii'nden Has Yusuf Türbesi'ne; çevresindeki köprülerden, yollara, kervansaraylara ve manastırlara; Yenice Ovasından Gala Gölüne, Dal'yan'a, Taşalt'na, Tuzlaklık'a, Bücürmene'ye; Taşöz'den Çanakale'ye, Batı Karadeniz kıyılarına; Darius'tan İskender'e, Has Yunus Bey'e ve Sultan Fatih'e uzanan 10.000 yıllık bir tarih, coğrafya, kültür ve sanat şehri hangi kelimelerle anlatılır?

Adına, ister Aeneas, ister İnoz, İster Enez, İster M.Ö. 7. yüzyılda İzmir'in kuzeyinde Aiolo bölgesinde yaşayan Aiollardan dolayı Ainos, İster Trak kabileleri Poltyobria ve Apsinthos ve Trak kralı Poltyos'den dolayı Poltyobria deyin, büyük bir yaşanmışlık ve büyük bir medeniyetle yüzleşmek durumunda kalırsınız... Bu medeniyet, Balkanları, Ege ve Anadolu'ya bağlayan deniz, nehir ve kara yollarını keşif ettiği ve Meriç (Hebros) Nehri'nin denize ulaştığı ve büyük bir delta oluşturduğu yerde kurulmuştur.

Birçok şehir için olduğu gibi, Ainos (Enez)'ün da kuruluşu ile ilgili bilgiler, rivayetler muhtelifir. Bazı kaynaklar, ilk kez Aiollar, Mitikene (Midilli) ve Kymeliler tarafından bir koloni olarak kurulduğunu yazarken, başka kaynaklar, onun, Odessus'un arkadaşı Gencus'un kardeşi tarafından kurulduğunu yazar... Başka kaynaklar da şehrin, Ainos olarak Eponomyos tarafından kurulduğunu yazar. Başka kaynaklar da Enez'in Aeneas olarak Troyalı Prenses Aeneas tarafından kurulduğunu yazar. Yaşam çizgisi, liman şehri olarak başlayan ve Bizans Döneminde zirveye ulaşmış olan Enez; aynı zamanda Bizans döneminin güçlü bir dini merkezidir. Bunu, orada, I. Alexios'un (1081-1118) küçük oğlu İsaakios Porphyrogenetos'un 1152 yılında, yanında bir de hastanesi olan Kosmosoteira adında bir manastır kurduğunu olmasından anlıyoruz...

Enez'deki yaşanmışlıklar bunlarla sınırlı değildir elbette. Enez, Pers Kralı Darius tarafından, M.Ö. 513 yılında, İskit Seferi esnasında, kısa bir süre de olsa Pers hakimiyetine alınmıştır. Dahası, Enez, M.Ö. Y. yüzyılda, Pers-Yunan savaşları esnasında, Kserkes'in Çanakale Boğazı'nı geçip Trakya'ya adım atmasının ardından, Salamis Savaşı'nı kazanmasıyla, M.Ö. 480-479 yılında Attik-Delos Deniz Birliği'nin hakimiyeti altına girmiştir.

Darius ve Kserkes'den başka Enez'e uğrayan bir başka

büyük komutan Büyük İskender'dir. Ayrıca, M.Ö. 300 ve M.S. 20 yıllarında, III. Antiochus ve onun ardından gelen Romalılar da Enez'de konaklayanlar arasında sayılabilir. Hellenistik Çağda, Ptolemyosların hakimiyetinde kalan Enez, M.Ö. 90 yılında Romalıların Trakya'yı zaptetmeleriyle tekrar bağımsızlığını elde etmiştir. Enez, Bizans döneminde İmroz (İmbros) ve Semadrek (Somathrake) adalarını içine alan bir prenslik olarak, güçlü ve müreffeh bir hayat yaşamıştır.

Bizans'ın bitmek bilmeyen taht kavgalarında, İoannes Kantakuzenos VI. ile İoannes Palaiologos V. arasında süren çekişmelerde, Enez, Palaiologos'un yanında yer almıştır.

Enez'in kader çizgisinde bir başka olağanüstülük, VI. İoannes Palaiologos'un kızkardeşi Mario Palaiologos'un, Cenevizli Françesko Gattalusio ile evlenmesi üzerine, Cenevizlilere çeyizlik olarak verilmesidir. 1382 yılındaki bu olaydan sonra, uzun süre Gattalusio ailesinin yönetiminde kalan Enez, 1430 tarihinde, Midilli dükası II. Françesko'nun küçük oğlu Palemede (bazı kaynaklar Palemedi olarak yazar) tarafından yönetilmiştir. 1455 yılında kadar Enez'i yöneten Palemede 1436 yılından itibaren Gökçeada ve Semadrek adalarıyla birlikte Bizans'a bağlı bir dükalık kurmuştur.

Enez, Bizans döneminde başlattığı prenslik ve Cenevizlilik durumunu, Osmanlı Devleti'nin Trakya'ya geldiği, Dimetoka'yı, Edirne'yi hatta Kosova'yı, Üsküp'ü, Selanik'i aldığı dönemlerde de sürdürmüştür. 1383 yılında imzalanan Osmanlıya haraç veren Enez, İstanbul kadim şehri ve İstanbul kadar büyük bir şehir olduğu için olsa gerek, Osmanlı topraklarına katılmak için Sultan Fatih gibi büyük bir hükümdarı beklemiştir. 1456 yılında, büyük fetihden üç yıl sonra, Has Yunus Bey Osmanlı donanmasıyla Enez'i denizden kuşatırken, Sultan Fatih de karayoluyla ordunun başında Enez'e gelmiştir. Sultan Fatih, Enez'in fethi ve Osmanlı topraklarına katılması olayından sonra, hemen Enez'den ayrılmıştır. Enez bu büyük hükümdarı üç gün koynunda misafir etmiştir.

Sultan Fatih tarafından gerçekleştirilen bu fetihden sonra, Enez'in kale içindeki Ayasofyası, tipki İstanbul, Edirne, Trabzon Ayasofyaları gibi, Sultan Fatih tarafından camiye çevrilmiş ancak diğer kiliselere dokunulmamıştır.

Osmanlı topraklarına dahil olmak, Enez'in serencamını sonlandırılmı, fethinden 13 yıl sonra, 14 Temmuz 1469 tarihinde, Selanik, Limni ve İmroz adalarına beraber Venedikli Nichola da Canala'nın saldırısına uğramıştır. Şehirde yaşayan birçok Müslüman ve Hıristiyan halkın katli ile sonuçlanan bu saldırı sonrasında, Enez, Venediklilerin eline geçmiştir. Kısa süren bu ayrılık, Sultan II. Bayezid elyle sona erdirilmiş ve Enez tekrar Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Osmanlı toprağı iken 19yy'da iki kez Rusların, I. Balkan Harbinden sonra Bulgarların, I. Dünya Savaşı sonrasında ise Yunanlıların eline geçen Enez, 23 Kasım 1922'de tarihinde kurularak "Bizim Enez" olmuştur. Bu tarihe kadar Enez'in nüfusu, ağırlıklı olarak Rumlardan teşekkül etmiştir. Bu nüfus, Lozan mübadelesiyle ülkemizi terk etmiş olmasına rağmen Enez, 1928 yılına kadar ilçe olarak kalmıştır. 1928 yılında ilçe lâğvedilmiş ve Enez, nahiyeye haline dönüştürülmüştür. 1950-1951 yıllarında yurda gelen göçmenler buraya iskân edilince, 1953 yılında 6066 sayılı kanunla Enez, tekrar ilçe haline getirilmiştir.

Enez, kalesinden kiliselerine, camilerine, dağına, ormanına, denizine kadar her yönden ayrı ve güzel ses veren bir şehirdir. Bu seslerin bazılarını kalede başlayarak bu yazının sınırları dahilinde duyuma, anlamaya çalışalım.

Enez'in sesinin en gür çıktığı noktası kalesidir. Çünkü Enez, var olduğu ilk günden beri hem ticaret bölgesi hem askeri üs olma özelliğine sahiptir. Enez Kalesi, Meriç nehrinin denize döküldüğü noktada yapılmıştır ve büyük ve görkemli surlarla çevrilidir. Surların yapımında genel olarak kesme taş kullanılmıştır. Bu surların kara tarafından giriş kapısının solunda, 0,95 x 1,05 m. ölçüsünde, bir ağaç önünde şaha kalkmış bir at üzerinde bir süvari (avcı) olan, ön ayakları alt boşluğunda da havlar vaziyete ata hücum etmiş iki hayvan figürü olan mermer üzerine yüksek kabartma olarak işlenmiş bir levha, surların başka bir yerindedir, yansı balık pulu motifli diğer yansında kanadını açmış bir kartal üzerinde Lâtince yazılar bulunan bir mermer levha, bir başka yerde, yine balık pulu motifli kabartma üzerinde Bizans kitabesi olan bir mermer levha, bir başka yerde, dört satır kitabe ve dikine uzun, enine dar ikiye kollu Bizans haçı olan bir mermer levha vardır. Kalenin denize bakan tarafında sağ taraftaki yıkılmış ve hatta yok olmuş olan iki adet çok köşeli kulesi vardır. Kalenin denize

bakan surları içte doğru basıktır. Kalenin dışında yıkık vaziyette olan çan kulesi olmak üzere küçük bir kilise, şapel olarak kullanılan bir mağara ve Enez antik şehrinin simgesi olan Enez Ayasofyası bulunmaktadır. Kalenin içinde alta, genişçe yuvarlak kemerli bir kapı ve o kapı üzerinde de kareye yakın beyaz mermer bir plâka şeklinde bir kitabe vardır. Kitabenin ortasında, uçları süslü bir haçın etrafını çevreleyen yazılar ve 1863 tarihi yazılmıştır. Kalenin iç duvarlarının bir yerinde de dört kök bir rozet, haç ve İngiliz bayrağındaki gibi diğer bir haç vardır.

Enez kalesini, Iustinianos, 6. yüzyılda, Rodoplardan gelen akın eden barbarlara karşı tamir ettirmiştir.

Enez'in bir başka sesi, bir başkası da Fatih Camii olarak da bilinen, revakli cephesiyle olağanüstü güzelliğe sahip Enez Ayasofyası'dır. Ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmeyen bu bşayıp eser, fetihten hemen sonra 1456 yılında camiye çevrilmiş ve 1962 yılına kadar tam 509 yıl camii olarak hizmet etmiştir.

Taş ve tuğla sıralarından oluşan asket duvar tekniği ile yapılmış ve Yunan haçı planlı, 21x38 metre ölçülerinde inşa edilmiş olan Enez Ayasofyası, Enez kalesinin güney doğu ucundaki en yüksek noktasında yer alır. Enez Ayasofyası'nın kubbesi daha önceki dönemlerde yıkılmış ve semerem çatı yapılmıştır. Osmanlı kayıtlarında Enez Camii olarak geçen yapıyla ilgili olarak Başbakanlık Arşivinde bulunan N.3882'de S.255'de H.1122 (1710) tarihli kayıta: "İnoz kalesi dahilinde vâkı, merhum ve mağfur Ebulfeth Sultan Mehmet Han'ın bina eylediği cami-i şerif müdür eyyam ile harabe müşerref ve eşed-i ihtiyaç ile tamire muhtaç olmakla..." ifadesi kullanılmaktadır. Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesi pencereleri yeniden konumlandırılmış, apsisler ve duvarlardaki yazıyı yenilenmiş bazı kalem işlerinin onarımları yapılmıştır. Caminin içi, kilise olarak Bizans döneminde freskler, mermer frizler ve mozaik döşemeleri süslenirken, Osmanlı döneminde de kalem işleri ile süslenmiştir. Fatih Camii'nin en güzel Osmanlı süslemesi, kubbe eteğindeki çepeçevre kuşatarak yazılmış olan ayet-i kerimeler. Bizans döneminde Altun Kaynak (Khryssospege) adıyla bilinen Enez Ayasofyası'nın cephesi paye ve sütunlarla bölünmüş, kemerli bir yapıya sahip ekzonartek bölümü, revak düzeyi ile kilisenin en hareketli kısmıdır. Ayrıca, 7 m çapında geniş bir kubbe ile örtülmüş ve 1 beçimli 4 adet payanda

ile desteklenmiş olan naosun önünde iki narteks yer alır. Üç bölümden oluşan narteksin orta kısmı beşik tonoz, yanları ise çapraz tonozlarla örtülmüştür. Yapının içindeki kemer ve tonoz başlangıçları üzüm salkımları, dal ve yapraklarından oluşan yüksek kabartma olarak işlenmiş süslemeli bir silme vardır. Bu silme kilisenin iç mekânını dolanmaktadır. İç duvarların sıvalar üzerinde 19.yüzyılın kalem işi motifleri bulunuyorsa da dökülen sıvaların altından orijinal tezeyinatı çıkmaktadır. Bu tezeyinat; Bizans dönemine tarihlenen aziz resimleri ve diğer resim kalıntıları vardır. Kilisenin, sol yan hücresinin bemaaya açılan kapısı içinde, basit kırmızı-turuncu bir tunik giymiş, erken Palaiologos dönemine ait günümüze kadar ulaşmış olan koyu renk saçlı, hali ve sakallı bir aziz resmi figürü bulunmaktadır. Ayrıca haçın güney kolu içinde de dört aziz resmini ihtiva eden bir fresk parçası kalmıştır.

Orta nefe girişin üzerinde yarım ay içinde, yeşil üzerine yapılmış bir figür ve yanında basamak üzerinde duran, renkleri solmuş durumda koyu mavi renk elbisesi ve mor kaftanı bulunan Meryem Ana figürünü betimleyen kismen korunabilmiş ancak üst ve sol tarafı kapı olan bir sahne vardır. Meryem Ana'nın solunda, sol elinde bir kitap tutarken, sağ elini Meryem Ana'ya doğru uzatmış ve düz koyu mavi tunik ve yeşil kahverengi karışımı pelerin giymiş bir rahip vardır.

Yapının günümüzde yıkık durumda olan ve fetihten sonra ne zaman yapıldığı bilinmeyen minaresi, yapının dışında, orta apsis ile sağ yan apsis arasında dikey kesme taştan inşa edilmiştir.

Enez'in en güçlü sesi olan denizi (Saros Körfezi) de kendini kendini temizleme özelliğine sahip olmak bakımından çok farklıdır. Yılda üç defa ve aynı zamanda olmak üzere, şubat, nisan ve temmuz aylarının 15. veya 18. günü başlayıp, 25. veya 28. günü sona erer Enez denizinin kendi kendini temizleme işi... Bu esnada tabanda soğuk su ve yüzeyle sıcak suyun yaratıldığı akmalar oluşur ve bu akmalar sayesinde deniz her türlü atık ve artıklarından kurtulur.

Enez denizi canlı türleriyle de farklıdır. 144 çeşit balık, 78 tür deniz bitkisi ve 34 tür sünger yaşar Enez denizinin sınırlarında...

Enez'in denizini farklı kılan, sadece bu kendi kendini temizleme özelliği ya da canlı türleri değil, içinde sakladığı tarihtir. Enez denizinin içinde tarihe tanıklık edecek bakiolar bulunmaktadır. Bunların hemen hemen tamamı I. Dünya Savaşı ve Çanakkale Savaşlarına aittir. Bu bakiolardan bazıları ve belki de en önemlisi Büyükkemikli burnu açıklarında bulunan 1908 yapımı ve 188 tonluk Lundy Gemisi batığıdır. Lundy Gemisi, I.Dünya Savaşı esnasında, Çanakkale Savaşlarında batırılmış bir İngiliz mayın gemisidir.

Enez'in denizinde saklı tarih olarak yer alan bir başka bakiol I. Dünya Savaşı'nda askerlere deniz suyundan içme suyu yapan ve Uvla koyunda kıyıya yakın yerde duran Anıtma Gemisi batığıdır. Yine İngiliz ve Anzak filikalarnında da, çıkartma botlarını da, Osmanlı Devleti'nin en yaşlı gemisi sayılan, 1903 yapımı, 9.190 ton ağırlığında, 102 metre uzunluğunda ve 18 metre eninde olan Mesudiye Gemisi batığı da saymak mümkündür. Enez denizinin bağında sakladığı en önemli hazine, İngilizlerin en yaşlı iletişim gemisi sayılan 1895 yapımı, savaş sırasında Churchill'in içinde savaşı idare ettiği söylenen 14.900 ton ağırlığında, 119 metre uzunluğunda olan, Seddülbahir yakınlarındaki Morto koyunda bulunan Majestik Gemisi batığıdır.

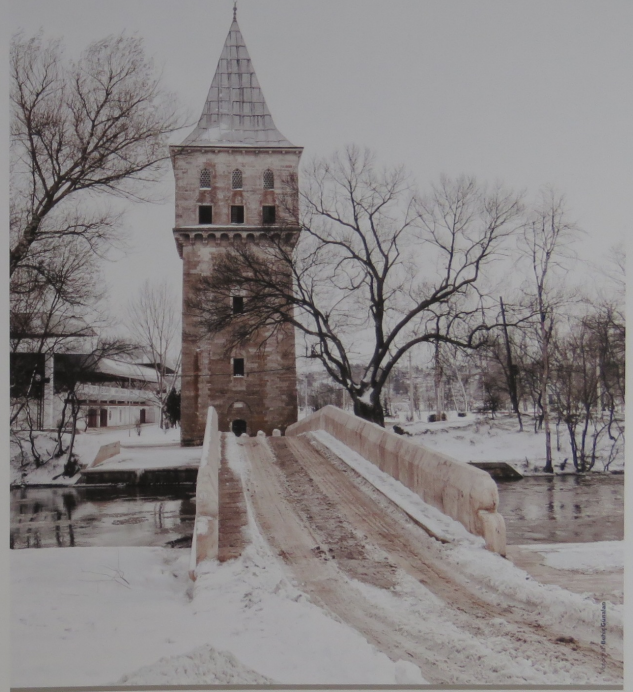
Enez'in bir başka nahif sesi de kervansarayıdır. Halk arasında Deveci Hanı olarak da bilinen bu kervansaray bir altı bir kitabe ve kayıt olmadığı için hakkında fazla bir bilgi yoktur. Kervansarayın varlığı Enez'in önemli bir ticaret merkezi olduğundan en önemli kanıtıdır.

Yazının başında, şehirlerin insan gibi, insan olarak ve hatla insanla özdeş olarak canlı bir organizma gibi anlatıldığını yazmıştık. Şehirler sadece insanlar benzetilmez. Bazen bir eşya, bir ağaç, bir çeşme de benzetilir şehirler. Dağıyla, denizle, nehrle, tarihye, coğrafyasıyla, eserleriyle bir bütün olarak, zarfı hiç açılmamış, okunması unutulmuş bir mektuba benzer Enez... Gözyaşı ve sevinç çiğliklarıyla, tarih ve coğrafyaya yazılmış bir mektuba benzer Enez... Bütün umarsızlığımızca, hibaber oluğumuz aldığımız, tarifiyoruz, tamamıcağı günü beklüyor üstelik... "Bir şehir istiyorum; hem seyrilik hem de çeyizlik olsun... Bir şehir istiyorum; hem seyrilik hem de çeyizlik olsun" diyeceğimiz günü bekliyoruz...

Şehr-i Şiir ya da Edirne

Edirne...
 Rüya şehir...
 Şiir şehir Edirne...
 Gerdanında üç mücevher...
 Nazlı Meriç ... İçli Tunca... Dertli Arda...
 Kiskanır seni diğer şehirler...
 Ne zaman keder... hasret... gurbet...
 Yüreğimi sanıp sarmalasa...
 Atarım kendimi kucağına...
 ... Verip sırtımı Selimiye'ye...
 Eski Camii'nin uhreviliğinde kendimden geçirim...
 Sera'da yudumlar ken çayımı
 Bedesten'de bir eski zaman taciri olurum...
 İpekyolu'nda çağları aşar
 Yorgun ruhum ve bedenim
 Rüstem Paşa Kervansaray'ında... taş duvarlara sinmiş...
 Aclanlar... üzdrabların... sevinçlerin...
 Hayal ve ümitlerin öyküsünü dinlerim...
 O zaman hayal iklimlerine yelken açar ruhum...
 Bazen bir türkünün ezgileriyle kanatlanır,
 Arda boylarında Yusuf'unu yitirmiş
 On yedi bellikli Helme'nin derdine ortak...
 Bazen 2.Beyazıt Külliyesi Şifhanesinde
 İsfahan makamında deva arayan derd bizar olurum...
 Gah Hasan Sezai Hazretlerinin ateşleyle tutuşur ruhum...
 Gah ateşlere atılan hurufi olurum...
 Kimi zaman da Selimiye'nin avlusunda Sinan'la konuşurum...
 Cübbesi Osmanlı,
 Kavuşu Anadolu...
 Kelamı mana dolu
 Bir yüce insan oğlu...
 Köprüler kurar yakalar arasında...
 Kültürler arasında...
 Gönüller arasında...
 Sinan Edirne'dir artık... Edirne Sinan...
 Selimiye'nin haşmetiyle ruhum pür-üryan...
 Şad olur...
 İrşad olur bu şehirde yaşayan...
 Bir muhteşem hazinedir Edirne...
 Sarayçı'nda bir başka dünya...
 Uzanırım çayirlara...

Adalı Halil'in hayalidir karşımda duran...
 Kel Aliço peşrev tutar...
 Koca Yusuf destan yazar...
 Altı yüz elli yıllık coşku ve heyecandır Edirne...
 Bir çınarın serinliğinde titreyişken hayallerim...
 Kasrı-Adalet'in sadeliğinde gizli...
 Güç ve kudretle ürperirim...
 O şanlı geçmişin özlemiyle Meriç olur çoşarım...
 Tunca olur taşarım...
 Şükrü Paşa'yımdır artık...
 Atarım cesedimi köpeklerle...
 Mustafa Kemal'im ben...
 Yazdınırım adımları tarihlere...
 Eyyy yüce millet...
 Şehri-i serhad...
 Yakışmaz sana zillet...
 Eğilirsem düşman önünde eğer...
 Koyanın başını seng-i ibret taşına...
 Koca bir imparatorluğun temel taşı...
 Tevazu ve ihtişamla gergel gergel işlenen...
 Aşırıttan imparatorluğa uzanan bir
 serencamlı yoldur Edirne...
 Saraçlar'da volta atar dururum kimi zaman...
 Serseri ruhum...
 Serazat duygulanım...
 Bir cıvıltıdır hayat sanki...
 Taftaze ve oleşiye yaşanan...
 Seyre dalarım etrafı...
 Şairliğim depresir...
 İçmeden alkol duvarını aşar gönülüm...
 Güzel insanlar geçer durur...
 Saf ve tertemiz yüzler...
 İçten ve fettan bakışlar...
 Şüh kahkahalar...
 Sapsarı saçlar... yemyeşil gözler...
 Öylesine çapkındır Edirne...
 Ey güzel peri...
 Ey nazlı dilber...
 Yirmi yıldır seni yaşıyor... seni soluyorum...
 Gönülüm bu diyarlardan çok çok uzaktaki ama...
 İnan ben seni çok seviyorum...

Araştırma

SERVET-İ FÜNÜN'DA
EDİRNE MEKTÜBU:

Edirne'de Kış Eğlenceleri

Haluk Kayıcı

Son senelerde etkisini eskisi gibi yaşamıyor olsak da, Edirne'nin kışları meşhurdur. Edirneliler için kış mevsimi zor geçer. Edirne soğuğunun şiddetinden, bir dönem Edirne'de yaşamış olan 16. Yüzyıl şairlerinden Nevî de şikâyet etmiştir. "Ey Nevî! Korkarm ki Edirne'nin kışı, şu sevgisi yok sevgili gibi, sonunda bizim yerimizi ateş eder." dediği, "Korkarmın şol mihrî yok dilber gibi âhir bizüm Âtes eyler yirümüz Nevî şitâ-yı Edirne."¹ şeklindeki güzel beytinde, Edirne'nin kışından bahseder.

Edirne'de yaşanan kış soğukları öyle dayanılmazdır ki kolların dahi yok edilmesine sebep olur. Saraçhâne'den başlayarak, Menzil Ahır, Fırınlar Sirtı, Çifte Çeşmeler, Valide Çeşmesi mevkiinden geçen yolun tahdid ettiği

arâzide bulunan ve dış budak, meşe, çınar, su kavağı ile ihlamur ağaçlarından teşekkül etmiş sık bir kuru, 1829'da yaşanan ilk Rus istilâsında, fevkalâde şiddetli kıştan dolayı fazla miktarda mahrûkata lüzüm görüldüğünden Rus ordusu ile birlikte Hıristiyan ahâlî tarafından kesilmiştir.²

Elbette bu meşhur soğuklar ve yaşanan kış, Edirnelilerin gündelik yaşamlarını olumsuz etkiler. Halkın ulaşımı, haberleşmesi kesilir. İnce ince yağan kar ile kişin soğukları en çok garîbânî, fukarayı vurur. 31 Ocak 1896 tarihli bir dergide belirtildiğine göre; "Edirne ile mülhakatında kış şiddetle devam ediyor. Geçen cumartesi günü fırtına ile düşmeye başlayan kar, çarşamba gününe kadar İstanbul ve Edirne trenlerini zarûrî olarak tatile mecbûr etti.

Yaşanan kış, postaların gelişinin de birkaç gün ertelenmesine sebep olmuştur. Geliri ile mahrûkât alınarak, Edirne fukarâsına dağıtılması için geçenlerde bir tiyatro tertib edildiği yazılmıştı. Bundan hâsıl olan meblağ ise maksada kifâyet eylemediğinden, bu defa "Kulüp Enternasyonal"de bir balo yapılması kararlaştırıldı. Balonun tertibâtına ve biletlerin dağıtımı vesâireye nezâret etmek üzere saâdetlü Arif Paşa hazretlerinin mahdûm âlleri yâverân hazret şehr-yâriedin İsmail Beyefendi ve reji nazırı Ali, belediye reisi Alaaddin, eşrâfın Dilaver Beyefendiler ile tercümân-ı vilâyet Rober, sihiye müfettişi Arastidi, Altunalmaz, Grigof, Nail Peço Efendilerden mürrekkeb bir komisyon teşkil ederek biletler dağıtılmaya başlanmış ve hâsılâtın 200 lira olması umut edilmiştir.³

Toplumsal dayanışmanın da oluşmasına sebep olan uzun kış geceleri bitmek bilmez. Bundan dolayı Edirne ahâlisi kendi imkânlarına göre uzun kış gecelerini eğlenceli hâle getirmeye çalışmıştır.

19. Yüzyılın sonlarında Edirne'de kış gecelerinde nasıl eğlendiğine, vakit geçirildiğine dair dönemin önemli süreli yayınlarından birisi olan "Servet-i Fünûn"un, 12 Kânûn-ı Sâni 1310 (24 Ocak 1895) tarihli 202. sayısında, derginin Edirne muhâbiri tarafından gönderilen bir mektûb neşredilmiştir. Günümüz ile yaklaşık 118 sene evvelki eğlence ve sosyal yaşamın karşılaştırmasını da yapabilemize imkân verecek olan bu mektûbun, eski yazıdan (Osmanlı Türkçesi) çevirisi yapılarak, yazıma eklenmiştir:

"Servet-i Fünûn'umuz İstanbul postasında ara sıra, Edirnelilerin nasıl eğlendiğine dair haberleri yayımlayacağını vaad etmiş ve buna ait birinci mektûbumuz lütfen sütünlan arasında, yer bulmak şerefine mazhar olmuştur. Oyle ya! Biz defaatle İstanbulluların nasıl eğlendiklerini okuduğumuz gibi, bu defada biz, onlara hitâb geçirefyle müşerref olarak bütün eğlencemizi, nasıl vakit geçirdiğimizi arz edeceğiz. Edirnemizin kış eğlencesi, Rumeli ve Amerika gazinolarında saatlerce karanbol ile meşgul olmak, bezik masaları kenarlarında oynamaktan ibârettir.

Yerli mahsûlü olan Hayım'ın ince saz takımı, Hadikâ-yi Fevâid gazinosunda terennüm-sâz hoş âvâz oluyor ise

de orada yer bulmak, çalgı dinlemek müşküldür. Bu hâlde zevk erbâbı, ya hânelerinde kitap mütâlaasıyla veya birkaç dost ile Şark Rikâathânesinde, vakit geçirmeye ve yâhüd Osmanlı Dram Tiyatrosu'na başvurmaya mecbûr bulunuyor. Tiyatronun Edirne'ye gelişini, İstanbul Postası yazarı bize müjde verdiği gibi biz de Ramazan'da İstanbul'da gördüğümüz üzere, kumpanyanın hissi piyesler prova etmekte olduğunu müjdeleriz! Zaten Edirne'ye gelmekten maksadları da, köhne piyesleri bize sürmek, tazelerini hazır şu arada prova ile size hazırlamak imiş! Öyle olsun, fakat La Dame o Kamelya, Dalila, Fakir Delikanlı, bizim için dâimâ yenidir. Simon Mari, Lyon Postası gibi masallar ve rûhsuz sözler dinlemekten ise köhne dedikleri La Dame o Kamelya, Dalila'yı, biz tercih ederiz.

Geçen gece La Dame o Kamelya'da, Marguerite rolünü, Binemeciyan Hanım, Armand rolünü Binemeciyan Efendi ifâ eylediğinden tiyatro meraklıları arasında, uzun bir tartışma açıldı! Önceleri bu roller Hekimyan Hanım'la, Mınak Efendi tarafından icrâ olunurdu. Bu dârt san'at-kân mukayyeseye koyulmuş olan o meraklıların bir kısmı, Binemeciyan Hanım'ın san'at nokta-i nazarındın mâhir-âne vazifesini yaptığını ve beğendiklerini ifâde ettiler. Diğer kısmı ise, Binemeciyan Hanımın

ادرنه بادکامی
طرحه کورس

mahâretini tasdik etmekle birlikte, insanda bir his hâsıl olmuyor diyerek, Binemeciyan Hanımın boyunun kısalığını ortaya sürdüler. Biz netice olarak diyebiliriz ki: Binemeciyan Hanım Marguerite rolünden ziyâde ma sum-âne roller için daha uygundur.

Dalila'yı ise en ziyâde sevdiğinden ve buna Binemeciyan Efendiyle, Azrif Hanımın mahâreti de eklendiğinden kendilerine alkıştan başka bir söz yoktur! Yalnız şurasını da itiraf ederiz ki komedyalar, Çobanyan Efendinin komikliği ile piyeslerden daha parlak gider. Fakir Delikanlı, Demirhâne Müdürü piyeslerinin prova edildiği, ilân olduğundan gördüğümüz vakit bir üçüncü mektûbulla haber ederim.²⁴

Soğuk kış geceleri, eğlenceleri demişken en son ne zaman bir tiyatro oyunu seyrettik!

¹ Mustafa Nejat Sefercioğlu, "Nev'inin bahar ve kış ile ilgili iki gazeli", Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, S. 8, İstanbul 2003, s. 139.

² Rifat Osman, "Edirne nehirleri tarihde ve zamanımızda-Sarayçı meçeresi ve köprüleri (I)", Milli Mecmûâ, S. 97, 5, Sene, İstanbul 1927, s. 1562.

³ Edirne'den Mektûb, Servet-i Fünûn, C. 10, S. 255, İstanbul R. 1311 (1896), s. 167 (ilâve kısmı).

⁴ Eski yazı harfleri ile yukarıda belirtildiği gibi yazılan bu tiyatro eseri "Kamel-yalı Kadın" adı ile bilinmektedir. Eserin Fransızca orijinal ismi ise; La Dame aux Camélias'tır.

Edirne
Mutfağı

Edirne'de Bir Bahar Yemeği:

Taze Soğanlı Kuzu (Suvan Yemeği)

Dr. Rifat Gürgendereli

Fotoğraflar: Bahçü Günelen

Saray yemekleri ve Balkanlara has lezzetlerin bir arada bulunduğu Edirne yemeklerinden biri de kuzu etinden yapılan soğanlı et yaahnisidir. Bu et yemeğinin lezzeti, Trakya kıvrıkcık kuzusunun yanında, taze soğan tadının baskın olarak hissedilmesiyle sağlanır. Bir de maharetle eller tarafından pişirildiyse tadına doyum olmaz...

Bu yemeğin bir özelliği daha var! Yaptığımız araştırmaya göre bu yemek, köylerde baharın gelmesiyle yapılan yağmur dualarının da yemeği... Eskiden yağmur dualarında şimdiki gibi sadece etli pilav değil, çeşitli yemekler de yapılırmış. Gördüğümüz kişiler soğan yemeğinin, bu duaların baş yemeği olduğunu söylüyorlar.

İlk baharda bahçelerden toplanan taze soğanlar, öbekler halinde getirilip bir yere yığılır. Getirilen soğanlar ne kadar fazla olursa, soğan yemeği o kadar lezzetli olur.

Bereket ve yağmur duasının ardından katılanlar tarafından da afiyetle yenirmiş. Yemek için gerekli olanları ve

nasıl pişireceğini anlatalım:

1 kg kadar kemikli kuzu eti -but ve sırt eti birlikte olursa daha lezzetli olur-, 3-4 büyükçe demet taze soğan, 10-15 dal taze nane, 1 yemek kaşığı salça ve yeteri kadar tuz, yemeğimizin ana malzemeleri. Önce etler, iri parçalar halinde kemikleriyle birlikte parçalanır ve yumuşacık olana kadar haşlanır.

Taze soğanlar temizlenip, güzelce yıkandıktan sonra yaklaşık 2 cm uzunluğunda doğranır, yarım su bardağı kadar yağda döndürüldükten sonra, bir kaşık salça konur. Biraz daha döndürüldükten sonra, üzerine etler eklenir. Etlerle birlikte kavrulur. 3 bardak kadar et suyu ve tuz ilave edilir, 20-25 dakika kısık ateşte pişirilir. En son taze naneler doğranıp, ateşten indirilir. Hem gözlere hem de damaklara hitap eden leziz bir eski Edirne yemeği.

Afiyet olsun!

Mamzana

Edirne'nin soğuk yemekleri içinde tartışılmaz yeri olan çeşitlerden biri de "Mamzana"dır. Pikniklerin ve kalabalık eğlenceli yemeklerin baş tacidir.

Malzemeler: Üç adet büyükçe bostan patlıcanı -bulamazsanız, patlıcanların inlerinden seçebilirsiniz-, iki adet kırmızı tarhana biberi, bir baş sarımsak, yarım demet maydanoz, üç domates, yarım limon suyu, yarım çay bardağı sirke, bir çay bardağı zeytin yağı.

Patlıcanlar ve biberler, ocakta veya fırında közlenir. Soğuduktan sonra kabukları soyulur. Doğrama tahtasında ince ince kıyılır. Bu malzeme, kabuklarını soyup küp küp doğradığımız domatesler, dövülmüş sarımsak ve ince doğranmış maydanozla karıştırılır.

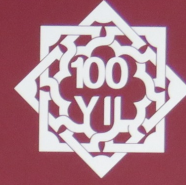
En son tuz, zeytin yağı, sirke ve limonla özleşinceye kadar karıştırılıp servis edilir. Tadına doyum olmaz, ekşi ve sarımsaklı olması sebebiyle iştah açar, ana yemeklerden önce servis edilir.

Afiyet olsun!

Ayrıca Edirne'de ikinci bir mamzana tarifi vardır ki; bu da közlenmiş patlıcanların sarımsaklı süzme yoğurtla karıştırılıp, üzerine zeytin yağı gezdirilmesiyle yapılan soğuk bir mezedir. Yukarıda bahsedilen tarifin farklı bir şeklidir. Edirneliler tarafından sevilen ve makbul olanı yoğurtlu olan değil; renkli, ekşili ve bol malzemeli olanıdır.

Doğ. Dr. Muhsen Gürgendereli, Dr. Rifat Gürgendereli

Behiç Günalan

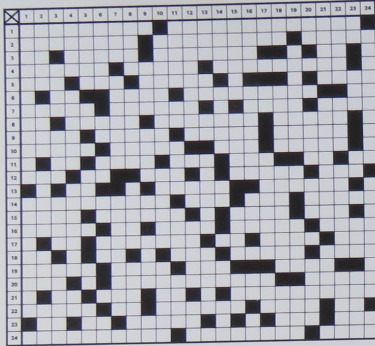
Karaağaç Yolu

öncesi

sonrası

SOLDAN SAĞA

1. Edirne, Lalapaşa ilçesine bağlı bir köyümüzdür. 2. Edirne, Meydan Mahallesi'nde bir baysır-Edirne'nin bir merkez köyü. (Ters) Geometrik bir şekil. 3. Ümmatın emir-Plakası "01" olan ilimiz İstanbul'un eski isimlerinden biri. Amper kısaltması-lyı, yakaşan-lyot'un simgesi. 4. (Ters) Mikroppların oluşturduğu zehir-Bir topluluğun bir kısmı-Edirne'de, Sabun Mahallesi'nde bir yokuş. 5. "Kani'nin ünsüzleri-Üğür getirir-Haddenin geçirilmiş, altınla yaldızlanmış gülmüş tel-Edirne'de yerel bir FM kanalı-Kükürt ün simgesi. 6. Amper kısaltması-Bir haber ajanımız-Kainat-Edirne'nin bir merkez köyü. Şişar. 7. Böceklerin kurtçuk hali. (Ters) Turab-Onuymaktan emir-Ev, mekân. 8. Doktor kısaltması-Birinin arandığında bulunabileceği yer, mekân. Edirne'de bir tarihi kapalı çarşı-Nefesine hakim olma, kaçınma, perhiz. 9. İsmaktan emir-Zam-(Ters)Büyük deşşet eşiği-Bilgisayarda fare-Bor'un simgesi. 10. Bir yerin deniz seviyesinden yüksekliği-Kız adı-Bir aletin tamamı-(Ters) Diğer, gayri. 11. Yetimecek miktarda-Fal-İngiliz birası-Ahmak-Mağara-Kamer. 12. Donuk renkli-Bir işaret sıfatı-Nefret-Süperge otu-Bazek. 13. Tritiyum'un simgesi-Bir istek kipi-Yabancı erkek adı-Ozlem. 14. Edirne, Kaleci'nde tarihi bir camimiz: Raçî, dar-Azer sazı- Kederlendirici. 15. İlgilen, yapan-Edirne'de bir sünnet sarayı-Azot'un simgesi-Fide yetiştirilen bölme-Bir güvercin cinsi. 16. Arğoda yol, usul. (Ters)Tokuş karıştı-Edirne'ye sembolleşmiş hadise bir çiçek. İmaret- Bayındır hale getirme. 17. Tor. Bilgisayar kullanımda sıkça kullanılan bir söz-Kamer-Zorunlu ihtiyaçlara konulan rayiç fiyatı-(Ters) Esdr larolyula dışarı atılan azotlu madde. 18. Bir hece-Bir seslenme nidası-Hiti-Fesat-Bir dantelin kenarına yapılan şandığı motifli. 19. Bal teknesi-(Ters)Aynı koca ile yaşıyan karıların her biri- Sıradan- Cennet. 20. Verme, ödeme-Selimiye camii hatları'nı yazan, Karahisar'ın talebesi meghur hattatımız-Bir süs köşpeli cinsi. 21. Bir yem büküsü-"Hayat" ün ünsüzleri-Bir şağkınık ünlemi-Edirne'de bir kervansaray. 22. Birine mal ederek, yükletirek-Bir haber ajansı-Terzi, marangoz gibi el işleri yapanların bir arada çalıştıkları yer-Hidayete ulaşma. Bir nota. 23. Demir'in simgesi-Mizikte duraklama Müzikkere-Göz, Sona erme. 24. Edirneli peyh, şair-Mura diye Camii kiblesindeki boğ alan- Edirne'nin bir ilçesi.

100 Kitap Ödüllü Edirne Bulmacası

Hazırlayan: Cemil Çalkırlardan

Soldaki bulmacayı doğru çözüp 31 Mart 2014 tarihine kadar Edirne Vahilği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğüne teslim eden ilk 100 kişiye Edirne Vahilği yayınlarından kitap hediye edilecektir.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Edirne'de sedde boyundan, Ayşekadın Camii'ne kadar uzanan uzun caddenin adı-Bayezit külliyesi içerisindeki bir akıl hastanesi-Azot'un simgesi. 2. Yeryüzü-Yapı alanı-Tayın (Ters)Felsefede tanı-"Atfen"in ortası. 3. Bir ünlem-Yıldız. (Ters)Hediye olarak takılan değerli süs eşyası-Yalvarma, niyaz. (Ters)Saydam. 4. (Ters)Boynuz-Edirne'nin bir merkez köyü-Edirne'nin bir ilçesi-"Dilek"ün ünüleri. 5. Varil-İsm-İpekten yazılmış geniş kuyak-"Azot"ün simgesi-Lityum'un simgesi-Kesintisiz. 6. (Ters) Tayın-Mısr'da bir tanı-Bir işaret zamin-(Ters) Beddua-Bir tür cetvel-Hidrojen'in simgesi-Bir nota. 7. Taraf, çehet-Altıparmak balığının tuzlanmışı-Bayezit külliyesi başı- başı; iken, geceleri artan yemekleri Tunca'ya döküp diğer hayvanata da yedirmiş üzerine sultan tarafından yakalanınca şehit edilen Allah dostu. -Bor'un simgesi. 8. Türkiye'nin Güneydoğu komşusu-Araç tekerleklerine geçtilen kauçuk çember-(Ters)Kural-Askerin su kabı. 9. Bir adamın meydana getirip ortaya koyduğu şey-Ne sıcak, ne soğuk-Bir hece-(Ters)Soru-Eski dilde su. 10. Kırıştıran'de sedde içinde kalıntıları bulunan eski bir camii-Edirne'nin bir ilçesi-Edirne'nin de içinde bulunduğu Uludağ arası askeri topluluk. 12. Matematiğin bir kolu-Ruşça evet-(Ters)Bir yemek yeme aracı-Sından. 13. (Ters)Efsir, ikili-İskambilde birli-Matematikte sabit sayı-Edirne'nin eski isimlerinden biri-Ükü, mekure. 14. (Ters)Eskiden köy imamiyesine sıbyan mektebi hocalarına verilen ad-Motordabir parça, dingil-Küçük yeşil bitkilerin ortak adı-Vilayet-Hayvan yiyeceği. 15. Uzunkaldırım mezarlığına gömülmüş, genç yaşta ölmüş, Edirneli eski bir şairimiz-Nakisa-Lyukuda görülen korkulu hayal-"Ge-rek"ün ortası-Argon'un simgesi. 16. Şehid, enginbin-Cebire-Hacer, seng-lyot'un simgesi-Bir hece-Beddua. 17. Bir hece-Lahza-TSM'de bir makam-Bir gereklilik kipi-Amper kısaltması. 18. İşaret-Üçüncü teklî şahıs-Sünkili-Askerin yemek kabı-Sırandır. 19. Aste vurmak-İskambilde birli-(Ters)Çiğ-Erkek adı. 20. Kuzu sesi-Uranyum'un simgesi-Azot'un simgesi-Japonların ünlü çiğ balık menüsü-(Ters)Dolu, memlu-Başpica yiyeceğimiziz. 21. (Ters) Muharrem ayında yapılan bir tatlı-Güleniğin kurucusu, dergahını Edirne Bostanpazarı'nda kurmuş Edirne erenlerinden biri-(Ters)Tanıtım levhası. 22. (Ters) Hala, teyze, amca, dayının kızı-(Ters)Kalıcılık-Oyunda yenilmek-(Ters)Yılın dördüncü ayı. 23. Uzaklık anlatır-Süren sevk eden-İskambilde birli-Çıplak-(Ters)Makineden değil elden çkma iş, el yapımı. 24. Edirne'de bir mahalle-Edirne'de bir mahalle-içinde-yetimecek miktarda.

